

כאמ"ר קרן לא נהג נהגין... (מכתב שבת)

מראי מקומות לעיון בדרך היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימת"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עלית
ארץ ישראל

גליון מספר 451

לע"פ הר"ר צבי בחד"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל
הונצח ע"י בנם הנה"צ
הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לזכרו

בס"ד, ט' בסיון התשע"ב. מסכת נדה דף ט – דף טו

אף שעדיין לא הוכר, כבר נגמר גדלותו של עובר לכך ולא מטמאה, או דלמא הכל תלוי בהכרת העובר, ואהדר ליה דטעמא דמסולקת דמים, דמחמת כובד משא העובר, ראשה ואבריה כבדין עליה, ושייך דוקא משהוכר עובר. (ה) גמ', א"ל מידי הוא טעמא אלא וכו', בעידנא דחזאי אין ראשה כבד עליה וכו'. כתב הגרע"א בגליון הש"ס, דמבואר דבראתה מיד לאחר שהוכר עברה אין מטמא למפרע, והקשה דאיך שייך לומר דמיה מסולקין, הא חיישינן דהדם אתי מעת לעת קודם, ובההיא שעתא לא היתה בחזקת מסולקת, ואם כן אדרבה כיון דעתה היא מסולקת דמים, רגלים לדבר יותר שהדם בא אתמול כשלא היתה מסולקת. וכבר עמד על כך הריטב"א, וכתב דכיון דאיכא נשים שמסתלק דמן יום אחד קודם הכרת העובר, מחמת כובד ראש הקל שמתחיל באותו זמן, לא רצו חכמים לחלק בדבר, כיון דמעת לעת דרבנן. והמאירי כתב בפשיטות, דחכמים לא חלקו בדבר.

(ו) גמ', בעא מיניה ההוא סבא מר' יוחנן הגיע עת וסתה בימי עבודה ולא בדקה מהו וכו', כיון דוסתות דאורייתא בעי בדיקה וכו' הכא נמי דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה. כתבו בחידושי הרשב"א והריטב"א בשם הראב"ד (בעלי הנפש, שער הוסתות א, טז), דלכתחילה צריכה בדיקה, ורק כשעבר וסתה ולא בדקה, טהורה בדיעבד. וכתב הרשב"א, דמשמע ליה הכי, מדקתני הגיע זמן וסתה ולא בדקה, דמשמע לשון דיעבד. אמנם הרשב"א והריטב"א כתבו, דאינה צריכה בדיקה אפילו לכתחילה, מדקתני לישנא ד"לא בעיא בדיקה". וכתב הריטב"א, דהא דקתני הגיע זמן וסתה ולא בדקה טהורה, לישנא דדיעבד, היינו אגב דקתני רישא לישנא דטמאה. וכן שיטת הטור (יור"ד קפט סל"ד) אמנם לגבי היתה במחבא, כתב (יור"ד קפד ס"ח) דחוששת לכתחילה, ובדיעבד אי לא בדקה בשעת וסתה טהורה. וכתב הבית יוסף (שם סק"ח), דטעמא דמילתא, דמעוברת דחזינן דכל המעוברות דמיהן מסולקין, אמרינן דאף לכתחילה אינה חוששת, אבל היתה במחבוא דלא בריר לן כולי האי דתהא מסולקת דמים, דהא חזינן כמה נשי דאף דהו במחבוא לא שינו את וסתם, לא אמרינן בה אינה חוששת אפילו לכתחילה. אמנם הקשה, מהא דהכא פשט רבי יוחנן דינא דמעוברת מדין היתה במחבוא, ואם כן איך חילק הטור בין מחבוא למעוברת. ותירץ הט"ז (שם סק"א), דשאני היתה במחבוא דחיישינן שמא בשעה שתזקק לבעלה יצא הפחד מלבה ותטמא, דהא לא אמרו דחרדה מסלקת הדמים אלא אם היתה כל שעת הוסת בחרדה ולא הפסיקה ממנה, מה שאין כן במעוברת שכבר היא מסולקת דמים, אין חשש לאסור אותה אפילו בשעת הוסת, והכא מדמי מעוברת להיתה במחבוא כל זמן הוסת, דההיא אינה צריכה בדיקה. והפליתי (שם סק"ט) השיג עליו, דמדבריו מבואר דהא דכתב הטור דהיתה במחבוא צריכה בדיקה, אינו אלא אם משמשת באותו הזמן, ואילו מהטור משמע דלכתחילה

דף ט ע"א
(א) גמ', אמר רב פפי הנח מעת לעת דרבנן. פירש רש"י ד"ה אמר רב פפי, משום דמעת לעת אינו אלא מדרבנן, חשבינן הפלת רוח ללידה, לענין דיה שעתה. והריטב"א כתב לבאר, דכיון דבשעה שראתה דם טיהרונה, לא הדינן ומטמאינן לה השתא למפרע משום דהוי רוח, כיון דטומאת מעת לעת אינו אלא סייג [ועיין עוד באות ג] אף דאיגלאי דהוראה בטעות הוה. ולפי זה כתב, דאי בשעת ראייתה לא באת לישאל על טהרותיה עד השתא דהפילה רוח, לא מטהרינן לה למפרע, מה שאין כן לשינויא דרב פפא בסמוך.

(ב) גמ', רב פפא אמר וכו'. כתב הריטב"א, דאף רב פפא מודה לתירוצא דרב פפי, דהא טעמא תריצא הוא, אלא דניחא ליה לאשמועינן האי טעמא דהוי קושטא דמילתא. וכתב, דהנפקא מינא בין שינויא דרב פפי לדרב פפא, מה שכתבנו באות הקודמת. ועיין עוד באות הבאה.

(ג) גמ', שם. כתב בחידושי הגרע"א, דלכאורה איכא נפקא מינה לדינא בין שינויא דרב פפי לדרב פפא, בכתם הנמצא במיטה ששוכבים בה מעוברת ואינה מעוברת, דמבואר לקמן (ס):, דתולין הכתם באינה מעוברת. אמנם אם אחר כך המעוברת ילדה רוח, לכאורה אליבא דרב פפי דמשני הנח מעת לעת דרבנן, היינו דוקא במעת לעת דקיל טפי, כמו שכתבו התוס' לעיל (ו). ד"ה הנח, דמקילין משום דבשעה שהיתה עסוקה בטהרות, לא היה ספק טומאה, מה שאין כן לענין כתמים, אף דהוי נמי דרבנן, לא מקילינן, אבל לשינויא דרב פפא דמשני דמשום דראשה כבד עליה וכו', הוא הדין לענין כתמים חשיבא לידה. ולפי זה כתב, דצריך עיון מדוע השמיטו הפוסקים לדינא דהפילה רוח, דאף דלדידן לא שייך טומאת מעת לעת, דהא אינה אלא לטהרות, מכל מקום איכא נפקא מינה לענין תליית כתמים וכמו שנתבאר.

(ד) גמ', ראתה ואח"כ הוכר עברה מהו וכו'. הקשה הריטב"א, מאי קא מבעיא ליה, הרי כל מדות חכמים כך הם, כדאמרינן, "בארבעים סאה הוא טובל, בחסר קורטוב אינו טובל". ותירץ, דאנן מספקא לן דלמא הא דקתני משהוכר עברה, לא הוכר ממש, אלא משהתחיל העובר לעשות ההיכר בכובד הראש ואבריים, שגורם לסילוק דמים, או דלמא דתלוי הדבר בהכרת העובר ממש, לפי שאין הקדמת כובד ראש שוה בכל הנשים, ולפיכך רצו לתת גבול אחד לכולן, כשיוכר העובר ממש לעין. ואהדר ליה מידי הוא טעמא וכו', דאין ספק דאפילו יתלו בכובד ראש, אין כובד ראש העושה סילוק דמים בא, אלא לאחר הכרת העובר ממש. ובחידושי הר"ן פירש, דהכי קא מבעיא ליה, מי אמרינן דטעמא דשלושה חדשים משום דמחמת גדלו של העובר הוא מושך הדם לעצמו, ומסלק דמים, ולפי זה כל מעת לעת למפרע

אשה שיש לה וסת ארוך יותר מעונה בינונית, אולינן בדינא דשלש עונות בתר עונות בינוניות. וכן כתב (סקס"ו) בשם הפרישה, דאשה שיש לה וסת קצר משלשים יום, לא סגי שיעברו שלש וסתות דידה, אלא בעי שיעברו שלש עונות בינוניות, ובכך נעשית מסולקת. ועיין עוד מה שכתב בהגהות הרד"ל (י): בשם הירושלמי.

יד) רש"י ד"ה הרי היא, בתוה"ד, וכי תימא תיגלי מילתא למפרע שאף בראשונה וכו', לא אמור רבנן כולי האי במעת לעת. להלן הקשו בחידושי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א, מהא דמבואר לעיל (ח): דבהיתה מעוברת וראתה ולאחר מכן הפילה רוח, דסלקא דעתין דנטמאה מעת לעת למפרע, ולא אמרינן דלא אחמור רבנן כולי האי במעת לעת. ותירצו, דשאני התם, דאיגלאי מילתא שלא היתה מעוברת, מה שאין כן הכא, דאיכא למימר, דמעיקרא לא שכיחא בה דמים והשתא הוא דאיתרעי. והרשב"א הוסיף לחלק, דהתם אפשר לטמאותה מעת לעת לפי שסמוך לראיה הפילה, מה שאין כן הכא דלאחר תשעה עונות אי אפשר לטמאה למפרע.

טו) תוס' ד"ה זקנה, בתוה"ד, והא דתנן במה אמרו וכו', היינו כי ראתה בשניה בסוף שלשים. וכן תירץ בחידושי הרמב"ן בתירוץ קמא. עוד כתב לחלק בין זקנה לבתולה, דמתניתין איירא בבתולה, ובהא סגי בראיה אחת, והברייתא איירא בזקנה שצריכה להחזיק עצמה בראיות על ידי חוקה. והביאור הגר"א (יור"ד קפט סקמ"ט) פירש, דמתניתין איירא בגוונא שחזרה וראתה באותה עונה שהיתה רגילה לראות, ובהא נטמאת בפעם השניה, אבל אם ראתה בעונות אחרות בעינן שלש ראיות.

טז) גמ', אמרו לו אין שעת הדחק ראייה. בירושלמי (פ"א ה"א) איתא, דהשיבו לו חכמים, דקטן היית ואין עדות לקטן. והקשה בחכמת בצלאל, מהא דאיתא בכתובות (כח), דבמילי דרבנן נאמן גדול לומר מה שראה בקטנותו, ואם כן אמאי אמרו לו דאין עדות לקטן, הא מעת לעת דרבנן. וכתב ליישב, דאין הכוונה קטן ממש אלא עם הארץ, עיין שם.

יז) גמ', לאחר שנזכר אמר כדי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק. רש"י לעיל (ו): ד"ה בשעת הדחק פירש, דהוי שני בצורת ולא רצה להפסיד טהרות. ותוס' לעיל (שם) ד"ה בשעת הדחק הקשו עליו, מהא דאמרינן לעיל, דבהאי גוונא אפילו רבנן מודו לטהר. ולכן פירשו, דלא איירינן הכא בשני בצורת, אלא מיירי דנגע במעת לעת שבנדה ועשה מעט טהרות לפני ראייתה, ואחר הוראתו עסק בטהרות הרבה, ולהכי חמיר טפי, כיון דמקודם לכן לא היתה שעת הדחק ואפיש בטהרות על ידי הוראת טעות. ועיין שם עוד. והחכמת בצלאל (שם) כתב ליישב דברי רש"י על פי מה שכתב הב"ח (הנהגת איסור והיתר הנדפס בראש טור יור"ד מכוון ירושלים), דמה שאמרו חכמים אין שעת הדחק ראייה, לדבריו דרבי אליעזר קאמרי, ולדידהו לעולם אין דיה שעתה, וסברי דהתם טיהרו מטעמא אחרינא, ורק אמרו לרבי אליעזר דאף לדידך מיהת ליכא ראייה מהתם כי אם לשעת הדחק.

יח) גמ', שם. כתב הש"ך (יור"ד סוף סימן רמב, הנהגת איסור והיתר), בשם הב"ח (הנהגת איסור והיתר הנדפס בראש טור יור"ד מכוון ירושלים), דדוקא בשכבר הורה פסק רבי דלא מהדרינן עובדא, אבל אין לסמוך לכתחילה על היחיד כנגד רבים, אפילו בשעת הדחק שיש בו הפסד מרובה. והש"ך השיג עליו, דבתשובות הרשב"א (ח"א סימן רג) משמע, דבשעת הדחק אפילו לכתחילה סמכינן איחיד, היכא דלא איפסק הלכה בפירוש כרבים.

יט) גמ', ת"ר תנוקת שלא הגיע זמנה לראות וכו' שלישית הרי היא ככל הנשים וכו'. רש"י ד"ה ה"ג כתב, דברייתא זו אתיא כרבי דבתרי זימני הוי חזקה, והא דבפעם השניה אינה מטמאה מעת לעת, משום דראיה דמתחזקת בה, אין מטמאה מעת לעת. וכן כתבו התוס' לקמן (י) ד"ה ברוב ספרים. ובחידושי הרשב"א כתב בשם יש מפרשים, דהיינו טעמא שאינה מטמאה בפעם השניה מעת לעת, משום דהראיה הראשונה אינה אלא אקראי בעלמא, ואינה חשובה להצטרף עם ראיות שאחריה, ונמצא שאינה מתחזקת

צריכה בדיקה בזמן הוסת בכל גווני. ובמגן גבורים (סימן ג סק"ב) כתב ליישב דברי הטור, דבזמן התלמוד שהיו בקיאים בבעתותא יש לה חזקת טהרה, דאינה עתידה לראות, מה שאין כן לדידן דאין בקיאים בבעתותא, שפיר צריכה לבדוק עצמה, דהיכא דאיכא לברורי מבריינן, ודוקא אם עבר הזמן מותרת בלא בדיקה, דקיימא אחזקת טהרה. וכעין זה כתב המהר"ל (מובא בטור מכוון המאור).

ז) רש"י ד"ה וסתות דאורייתא, בתוה"ד, הלכה למשה מסיני. וכן כתב רש"י לקמן (טו). ד"ה דאורייתא. והמרומי שדה הקשה, אמאי כתב רש"י דהוי הלכה למשה מסיני, הא בגמ' שבועות (יח): דרשינן מקרא ד"והזרתם את בני ישראל מטמאתם", אוהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן. והחכמת בצלאל ביאר דברי רש"י על פי מה שכתב הנודע ביהודה (קמא יור"ד נה), דקרא ד"והזרתם" איירי דוקא לענין פרישה קודם לוסת, ולא לגוונא דעבר הוסת ונמצאה טהורה, דילפינן מהלכה למשה מסיני דטמאה.

ח) גמ', רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים דין שעתן כל עשרים וארבע חודש. כתבו בחידושי הרשב"א והריטב"א (לקמן י), דלרבי יוסי לאו כולו עשרים וארבע חודש דיה שעתה, דהא סבר (לעיל ז) דבעי הפסקת שלש עונות בתחילה, אלא הא דאמר כל עשרים וארבע חודש, היינו עד תשלום עשרים וארבע חודש.

ט) גמ', כשתמצא לומר לדברי ר"מ דם נעכר ונעשה חלב לדברי רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון אבריה מתפרקין וכו'. כתב בחידושי החתם סופר, דלכאורה משמע דפליגי במציאות אי החלב אתי מהדם אי לאו, אמנם במסקנת דבריו כתב, דליבי אומר לי דלא נחלקו במציאות, אלא דרבנן סברי דהואיל ואיבריה מתפרקין, אין נפשה וכוחה חוזרת עליה לבשל הלחות להפכם לדם, אלא נעשה מהם חלב, ומשום הכי לא מוקמי להלן קרא ד"מי יתן טהור מטמא" על חלב אשה, משום דאין הדם נעכר, דמעולם לא היה עדיין דם. ורבי מאיר סבר דמתחילה נעשה מהן דם, ושוב נעכר ונעשה חלב. וכן הביא בשו"ת חתם סופר (יור"ד סימן ע) מהתוס' חדשים (על המשניות פ"א מ"ד).

י) גמ', לדברי רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון אבריה מתפרקין וכו'. כתב בשו"ת שו"ת טהרה (לרבי שלמה קלוגר סימן קפט), דדינא דמינקת דדיה שעתה היינו דוקא בתחילת ההנקה, אבל בלא הניקה אחר הלידה אין לה דין מינקת. אמנם בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סימן ריד) כתב, דכיון דהטעם משום דאבריה מתפרקין, אפילו לא הניקה מעולם יש לה דין מינקת.

יא) תוס' ד"ה ונוגע טמא, וא"ת והלא מוזן עליו נמי בעי טבילה וכו'. כתב המרומי שדה, דתוס' אזלי לשיטתם במגילה (כ) ד"ה ולא, דסברי דלא מהני הזאה אם טבל אחר יום השביעי קודם הזאה, אמנם לשיטת הרמב"ם (פ"א מפרה ה"ב), דאף אם עבר יום השביעי מצי להזות עליו אף שכבר טבל, ואין צריך עוד טבילה, לא קשיא מידי, דהא נטהר לגמרי על ידי ההזאה.

יב) גמ', אלא מאי מזה נושא וכו', קמ"ל דעד דדרי כשיעור הזאה. הקשו התוס' ביומא (יד). ד"ה אלא, מאי טעמא הדר ביה ממאי דאמר "מאי מזה נוגע", לימא דהא דכתיב נוגע ולא כיבוס, היינו כי לא נגע בשיעור הזאה, ומזה דבעי כיבוס היינו כי נגע בשיעור הזאה. ותירצו, דאי הוה מוקמינן ליה לקרא בנוגע ולענין כיבוס, הוה משמע דבמשא טהור לגמרי, ולא אשכחן טומאה דלא מטמיא אלא במגע לענין כיבוס ובמשא טהורה. וכן כתב התוס' הרא"ש הכא.

דף ט ע"ב

יג) גמ', וכמה עונה אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה עונה בינונית שלשים יום וכו'. כתב המאירי, דיש אומרים, דאם היה לה וסת קבוע אחר, הולכים אחר עונות שלה, ולא אמרוה בשלשים אלא שסתם וסתות כך הם. וכן מבואר בפסקי הרשב"ן. אמנם הש"ך (יור"ד קפט סקס"ה) כתב, דגם

לומר, דלהאי גירסא לא הוכיחו מרישא דהוי כרבי, דאינה סברא פשוטה דאתיא כרבי, ודוקא השתא דחזינן מסיפא דאתיא רבי, אמרינן דאף הרישא כרבי].

ו) בא"ד, ובפרק אלו הנשרפין גבי מי שלקה ושנה וכו'. ביאר הערוך לנר, דשם מוכח דאי עבירות מחזקות, לרבן שמעון בן גמליאל, מי שלקה שתי פעמים ושנה, כונסין אותו לכיפה, כיון שחטא שלשה פעמים, ואם כן הוא הדין לרבי, מי שלקה פעם אחת ושנה, גם כן כונסין אותו לכיפה, שהרי החזק בעבירות שני פעמים, ואם כן מוכח, דבמה שנעשה מחזק, נדון כאילו כבר הוא מחזק.

ז) גמ', כתם שבין ראשונה ושניה טהור. כתב רש"י ד"ה כתם, דמירי בבגדה של תינוקת שלא הגיע זמנה לראות. ואזיל לשיטתיה לעיל (ה). ד"ה חוץ מתינוקת, דכתב, דבהגיע זמנה לראות יש לה כתם ואפילו בראיה ראשונה. וכן שיטת הריטב"א (הכא ולעיל שם). אמנם (לעיל שם) הביא דיש שסוברים, דאף בהגיע זמנה אין לה כתם אי לא ראתה מעולם. וכן כתב בפסקי הרשב"ץ בשם הרא"ה.

ח) גמ', חזקיה אמר טמא וכו'. פירש רש"י ד"ה חזקיה, דהיינו משום דבתרי זימנא איתחזקה בדמים, דהיינו דנחלקו אליבא דרבי, וכדכתבו נמי תוס' ד"ה רבי. אמנם בחידושי הרמב"ן (לעיל ט): כתב, דאפילו אליבא דרבן שמעון בן גמליאל, דחזקיה סבר דכיון דבראיה שלישיית תתחזק בטומאה, אף כתם מחזיקה, ורבי יוחנן סבר דכיון דאכתי לא איתחזק, אף כתמה טהור.

ט) רש"י ד"ה ורבי יוחנן אמר טהור כיון דלא אתחזקה בדם, כלומר כל זמן שלא נהגנו בה עדיין וכו'. ביאר בספר מטעמי מאיר (באסיפת זקנים), דהוקשה לרש"י, הא בתרי זימנא איתחזקה בדמים, לרבי דאמר בתרי זימנא הוה חזקה, ואם כן מאי טעמא דרבי יוחנן דאמר כתמה טהור, ולכן פירש רש"י דכל זמן שלא נהגנו בה בפועל עדיין תורת מוחזקת בדמים לטמאה למפרע, לא גזרו על כתמה.

דף י ע"ב

ו) גמ', מתקיף לה ר' אלעאי וכי מה בין זו לבתולה שדמיה טהורין. פירש רש"י ד"ה מתקיף, דאחזקיה פריך, דאמר דכיון דאילו חזיא מטמאה, כתמה נמי טמא, דמאי שנא מבתולה שדמיה טהורין, דאף דאי חזיא דם משונה שהוא מן המקור טמאה, אפילו הכי כתמה טהור. וכתב הריטב"א, דאין פירושו מחזור, דמעיקרא מאי פרכינן, והיכי מדמינן לה להתם. ועוד דלישנא דמשני דאין שירפה מצוי, לא דייק שפיר, דהוה ליה למימר דהכא אין לה שירפה כלל. והביא פירוש ר"ח דפירש, דאחזקיה פרכינן, מאי שנא בתולה שנותנין לה ארבעה לילות לטהרה, ותולין הכל בדם בתוליה לפי שלא הגיע זמנה לראות, והכא לא תלינן בכתמה להקל, אף דלא אתחזקה בדם. ופריק, דהכא במאי דאירי חזקיה שירפה מצוי, דהיינו שירפה דטומאה, כיון שכבר ראתה שני פעמים, וזו, דהיינו בתולה, אין שירפה מצוי עכשיו לראות מן המקור, כיון שנפתח פתח בתוליה.

יא) גמ', זו שירפה מצוי. פירש רש"י ד"ה זו, דבתולה שדמיה טהורין שרף שלה מצוי וכו'. וכתב החכמת בצלאל, דמשמעות לשונו ד"שירפה" היינו מלשון שרף ולחלוחית, וכן הביא מתוס' שבת (כג). ד"ה כל. אמנם בחידושי הרשב"א והריטב"א כתבו, ד"שירפה" לשון חולי הוא, והביאו כן מלשון המדרש. והיינו לפירוש ר"ח שהובא באות הקודמת.

יב) גמ', אלא אימא אינה אלא כשופעת. שיטת הרשב"א בתורת הבית הקצר (בית ז שער ד), דהיינו דוקא אם הדם נוטף ממנה טפה אחר טפה כדלף, אבל אם פסקה מעט וחזרה וראתה שלשה פעמים אפילו ביום אחד, היינו מחזקת בדמים, וכתמה מטמא כראייתה. וכתב הבית יוסף (יור"ד סימן קצ סק"ג), דכן נראה מרש"י ד"ה מדרלפת, דכתב דמדלפת היינו "טיפ אחר טיף". אמנם בספר יחוסי תנאים ואמוראים (ערך רב חלקיה בר טובי, מובא בקובץ שיטות

להיות רואה דם אלא מחמת שתי הראיות האחרונות. ובחידושי הרמב"ן ביאר, דכיון דטעמא דמטמאה למפרע אינו אלא קנס מדרבנן על שלא בדקה עצמה שחרית וערבית כתקנת חכמים, הכא דלא היתה צריכה לבדוק, לא היתה בכלל הקנס. [אמנם לכאורה צריך עיון, דלקמן (לט). קתני, דאשה אינה צריכה בדיקה בי"א ימי זיבותה, ואפילו הכי קתני התם, דאי ראתה באותן ימים מטמאה מעת לעת. ועיין עוד תוס' (שם) ד"ה והיולדת. (ש.א.)].

כ) רש"י ד"ה ועוד עברו, בתוה"ד, ולא שכוונה אלא שפיחתה והותרה וכו'. כתב בחידושי חתם סופר, דאף דרבנן סברי דאפילו בכוונה מטמאת למפרע, שאני בתולה שלא הגיע זמנה לראות, דבשאר יומי נשאר בחזקתה קמייתא שלא תראה בהם. והמים חיים כתב, דרש"י פסק כרבי דוסא.

דף י ע"א

א) גמ', אמר רב גידל אמר רב וכו', מני רבי היא. הקשה המצפה איתן, דלקמן (סד). משמע, דרב סבר כרבן שמעון בן גמליאל, דבתלתא זימני הוי חזקה. ולכאורה יש לומר, כעין שכתבו תוס' לקמן ד"ה ורבי יוחנן, דהכא קאי אברייתא, אבל איהו גופיה פסק כרבן שמעון בן גמליאל].

ב) תוס' ד"ה קחזיא, בתוה"ד, ולפי' זה הא דתניא זקנה שעברו עליה שלש עונות שניות דדיה שעתה אתיא דלא כרבי, דלרבי מטמאה מעת לעת כאילו חזיא לטוף עונה. כתב החזון איש (יור"ד סימן קא סק"ז), דיש לבאר דברי רש"י בתרי אנפין, או דהא דאמרינן בתנוקת דמתחזקת בשלשה פעמים, היינו משום דעל ידי הראיות עצמן שרואה שלשה פעמים, נעשה טבעה להיות רואה, ולא דמי לזקנה, דהתם מה שרואה שלש פעמים הוי גילוי מילתא למפרע שאינה מסולקת כלל. או דאף בתנוקת הוי גילוי מילתא למפרע דאינה מסולקת, אלא דמכל מקום לא דמיא לזקנה, משום דזקנה הוברר על ידי שראתה שלש פעמים שהיתה טעות גמורה, והרי היא בחזקתה הראשונה שהיתה רואה דם, מה שאין כן בתנוקת דבעינן להחזיקה שהתחילה לראות, לא מטמאין למפרע באותה ראייה.

ג) בסוה"ד, ומדלא אשמעינן בהגיע זמנה לראות דהוי דיה שעתה וכו'. ביאר המהר"ם, דהיינו מדקתני בסיפא דברייתא דלעיל וכשהגיע זמנה לראות וכו', עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה, ולא קתני ועוד עברו עליה וכו' כדקתני לעיל בלא הגיע זמנה לראות.

ד) גמ', מני רבי היא דאמר בתרי זימני הוי חזקה. הקשה הערוך לנר, כיון דהברייתא אתיא כרבי, אמאי קתני דדוקא אי עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה, ומאי טעמא לא מהני שתי עונות להחזיקה למסולקת. ובחידושי חתם סופר (לעיל ט): כתב לצדד, דאפשר דהא דבעינן שלש עונות, לא משום עקירה אתינן עלה, אלא שיעור חכמים כך הוא, דעד שלש עונות דרך הוא לפעמים, לא לראות דם. אמנם בכתבי קהילות יעקב (החדשים נדה סימן ז) כתב, דאי נימא דבעינן שלש עונות דידה [עיין לעיל אות יג], ודאי משמע שהוא מדין חזקה, ואפילו אם נאמר דבעינן שלש עונות בינוניות, משמע נמי שהוא מדין חזקה. וכתב, דאפשר דהא דאמר רבי דבתרי זימני הוי חזקה, היינו בדבר שלפני החזקה לא היה מבורר לנו מהותו, אבל היכא דמוחזקת בהחלט בהיפוך ממה שמוחזקת עכשיו, גם רבי מודה דלבטל החזקה צריך שלש פעמים. אמנם כתב, דצריך עיון ובדיקה בש"ס אם יתכן לומר כן. [אמנם עיין בבא קמא (כג): דחזרת שור המועד הוי משיחזור בו שלשה פעמים. וכתב שם השיטה מקובצת בשם התוס' שאנ"ץ, דהיינו לרבן שמעון בן גמליאל, אבל לרבי סגי בחזרת שני פעמים].

ה) תוס' ד"ה ברוב ספרים, בתוה"ד, ועוד אי מסיפא דייק ורישא כרשב"ג תקשי רישא רשב"ג וסיפא רבי. תוס' הרא"ש לעיל (ט): כתב ליישב שיטה זו, דדוקא בהגיע זמנה אמרינן דבראיה שמתחזקת בה מטמאה מעת לעת, אבל בלא הגיע זמנה בעינן שתתחזק תחלה, ולרבן שמעון בן גמליאל כשהגיע זמנה מטמא בשלישית וכשלא הגיע זמנה מטמאה ברביעית. [ולפי זה צריך

ב) בא"ד, ובכל יום שתקפוץ מחזקינן לה ברואה ואם לא בדקה טמאה. כתבו **בחיודשי חתם סופר ובמרומי שדה**, דהא דלא פירש נמי לענין דיה שעתה, כמו שפירש לעיל בד"ה **אילימא לימים**, לענין קביעת וסת לימים, היינו משום דסבירא ליה לרש"י דבקפיצה, אפילו בלא קביעות וסת אין מטמאה למפרע, כיון דאתי מחמת הקפיצה. וכן מפורש בתוספתא (נדה פ"א ה"ב). אמנם בשו"ת **בית יצחק** (יור"ד ח"ב סימן ט אות ה) כתב איפכא, דרש"י סבר דאף אי נימא דקבעה וסת לקפיצות, היינו דוקא לחומרא דצריכה לחוש ולפרוש בעת הקפיצה, אבל לא לענין שיהא דיה שעתה.

ג) תוס' ד"ה אלא, בתוה"ד, וקשה דאם כן לשני בסמוך לא קבעה וסת לימים אלא לקפיצות לחודייהו ולמה חוזר מסברתו. **בחיודשי הר"ן תירץ**, דפשטא דברייתא משמע דלקפיצה אינה קובעת, דברייתא לא קתני ימים כלל אלא אונס.

ד) בסוה"ד, אבל קפיצות לחודייהו פשיטא להש"ס דלא קבעה. כתב בספר **מלבושי טהרה** (הובא בבדי השולחן סימן קפט ס"ק קסט), דטעמא דאין קובעין וסת לקפיצות, דהרי אין לומר שכל פעם שתקפוץ תראה דם, דאטו נימא דאם תקפוץ בכל יום תראה בכל יום, ובהכרח דהוי רק סיבה למהר ראיותיה. והלבוש (יור"ד קפט סעיף יז) כתב, דהיינו משום דראתה מפני אונס וכתב "וכי יזוב זוב דמה", דהיינו יזבה דמאליה ולא מחמת אונס.

ה) גמ', לימים לחודייהו פשיטא. כתב **בחיודשי הרשב"א** בשם הרז"ה (בהגהותיו על בעלי הנפש להראב"ד, תיקון וסתות יט), דמהא דלא מקשינן נמי, דקפיצות לחודייהו פשיטא, מוכח כשיטת רש"י (הבאה באות א) דזמנין דקבעה וסת בקפיצות לחוד, כגון בימים שאינן מכוונים ולהכי לא הוה פשיטא, דהא הוא עיקר הגורם.

ו) גמ', אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבת וכו', ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה וכו'. כתב החוות דעת (סימן קפט סק"ג), דהא דתלינן דהקפיצה דאתמול גרמה, היינו דוקא בגוונא שבשני הפעמים הראשונות ראתה **ביום הקפיצה**, ומשום הכי אמרינן דאף בפעם השלישית הקפיצה גרמה לראיה דמחר, אבל אם ראתה בכל השלש פעמים למחרת הקפיצה, לא תלינן כלל שהקפיצה גרמא לראיה. אמנם בשו"ת **חתם ספר** (יור"ד סימן קפג) כתב איפכא, דאפילו לישנא בתרא דפליגא וסברה דלא תלינן בקפיצה דאתמול (עיין לקמן אות ח), היינו דוקא משום דבשתי פעמים הראשונות ראתה ביום הקפיצה, אבל אם בכל השלש פעמים ראתה למחרת הקפיצה, לכולי עלמא תלינן דהקפיצה דאתמול גרמא בכל השלש פעמים.

ז) רש"י ד"ה קמ"ל, בסוה"ד, ולא לקפיצה בלא אחד בשבת מדלא חזיא מאתמול. כתב הרש"ש (בתוס' ד"ה אלא), דמבואר מדבריו דאף למסקנא, קפיצות לחודייהו קבעה וסת. ועיין עוד אות א.

ח) גמ', לישנא אחרינא וכו' ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה דהתם איגלאי מילתא וכו'. שיטת הרשב"א בתורת הבית הקצר (ו, ג), דהאי לישנא לא אתיא לאיפלוגי אלישנא קמא, אלא דאית לה דמירי דבפעם שלישית ראתה בלא קפיצה כלל. אמנם ברמב"ם (פ"ח מאיסורי ביאה ה"ה) מבואר, דהאי לישנא פליגא אלישנא קמא, דהכי נמי מירי דבשבת קפצה ולא ראתה, ובחד בשבת ראתה בלא קפיצה, דסברה דלא תלינן לה בקפיצה, וקבעה וסת לימים.

ט) רש"י ד"ה אע"פ שאמרו דיה שעתה, באשה שיש לה וסת. **המעדני יו"ט** (על הרא"ש סימן ה אות י) ו**תוס' הגרע"א** (פ"א מ"ז אות ו) והמי נפתוח (פרפר מח, א) כתבו, דמבואר ברש"י, דארבע נשים דקתני לעיל (ז), דמסולקות דמים, אינן חייבות בדיקה זו. והגרע"א הקשה **מרש"י ד"ה ובתולה** דכתב, דדמיה טהורין היינו ד' לילות, והא דינא דד' לילות היינו דוקא בנערה שלא ראתה בבית אביה, ואם כן הויא בתולת דמים, ומבואר דבלאו טעמא דדמיה טהורין היתה צריכה בדיקה. אמנם המשנה **אחרונה** (שם) כתב, דרש"י מודה דאף נשים המסולקות דמים צריכות בבדיקה, והא דפירש רש"י

קמאי) מבואר בשם רבינו שמואל, דבעינן הפסקת יום אחד. ושיטת הרמב"ם (פ"ט מאיסורי ביאה ה"ה), דכל זמן שלא הפסיקה בין ראיה לחברתה שיעור וסת, חשיבא כשופעת.

יג) גמ', משהגיעו לפרקן הרי הן בחזקת טומאה ונשים בודקות אותן. כתב הנצי"ב **במרומי שדה** (לעיל ה). ובשו"ת **משיב דבר** (ח"ה כט, ל), דמהא דקתני דנשים בודקות אותן ולא הן בודקות עצמן, מוכח כשיטת רש"י לעיל (ה). **ד"ה אין חוששין**, דשיעורא דהגיע זמנה לראות, היינו בת י"ב שנים אפילו לא הביאה שערות, ולהכי אינן יכולות לבדוק עצמן, דקטנה היא ואינה נאמנת, ודלא כשיטת הרשב"א (שם) דכתב, דשיעורא דהגיע זמנה לראות היינו דוקא בבת י"ב שנה שהביאה שתי שערות. ובהגהות חשק שלמה (שם) כתב כן, אף בדעת רש"י שם.

יד) גמ', ורבי יהודה אומר אין בודקין אותן ביד מפני שמעוותות אותן. פירש רש"י **ד"ה שמעוותות**, דהיינו דמסרטין לה בצפורן ומייתו לה ליד ראייה. וכתב בשו"ת **נחלת שבעה** (סימן ט), דאפשר דכוונת רש"י, דמייתי לה ליד השרת בתולים, וכתב **המנחת יצחק** (ח"ד סימן נח, א), דמבואר בדבריו, דהשרת בתולין על ידי סריטת יד, דינו כמו שראתה.

טו) גמ', ומילתא אגב אורחא קמ"ל דימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה וכו'. כתב **בחיודשי חתם סופר**, דאף דטעמא דמעוברת מסולקת, משום דראשה ואבריה כבדין עליה, ומינקת מסולקת משום דאבריה מתפרקין, מהני צירוף שניהם, משום דתלי הא בהא, דאם אבריה כבדין עליה, אף אבריה מתפרקין. ובספר **מי נדה הוסיף**, דרבי יוסי אזיל לשיטתיה לעיל (ט). דמינקת מסולקת משום דאבריה מתפרקין, אבל לרבי מאיר דטעמא משום דדם נעבר ונעשה חלב, אם לא שייך לצרפינהו. אמנם **במדרש רבה** (פרשת תזריע פי"ד ג) איתא, דאמר רבי מאיר, דכל תשעה חדשים שאין האשה רואה דם, בדין הוא שתהא רואה, ומה הקב"ה עושה, מסלקו למעלה לדדיה ועושהו חלב, כדי שיצא הולד ויהיה לו מזון לאכול. ולפי זה אף לרבי מאיר, מצטרפים ימי ההנקה עם ימי העיבור. והקהילות **יעקב** (טהרות סימן טו) הקשה, מהא דמבואר **לקמן** (לו). דדינא דימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה, קאי נמי אליביה דלוי דסבירא ליה דימי טוהר וימי טומאה הוו שתי מעיינות, וקשה, דכיון דאליביה דלוי בימי טוהר נסתם מעין טמא, איך מצטרפין אותן הימים שלא ראתה בימי טוהר להשלים לשלש עונות להחזיק למסולקת. וכתב ליישב, דהפסקת שלש עונות אינו מוכיח שהאשה מסולקת, אלא דעל ידי ביטול ראייתה בשלש עונות נתרגל טבעה להיות מסולקת כל ימי עבורה והנקתה.

טז) גמ', ואיבעית אימא דם נדה לחוד ודם לידה לחוד. כתב **בחיודשי חתם סופר**, דמדלא קאמר דראיית אונס שאני, כדקתני מתניתין לעיל (ז), דאם ראייתה הראשונה מאונס אף השנייה דיה שעתה. מוכח דשאני הפסקה שבתוך שלש עונות, דאף ראיית אונס מפסקת.

דף יא ע"א

א) רש"י ד"ה אלא לקפיצות, כיון דראתה שלש פעמים על ידי קפיצה הורגלה לראיית קפיצה ובכל יום שתקפוץ וכו', ואפילו שאר ימות שבת. כתב **בחיודשי הריטב"א**, דלכאורה מדכתב, דאי לא בדקה טמאה אפילו שאר ימות שבת, משמע דמירי בשקפצה וראתה שלש פעמים ביום ידוע, אמנם כתב דאין לומר כן, דהא אמרינן בסמוך דכי קבעה וסת בקפיצות וימים מסוימים, לא קבעה וסת לקפיצות לחודייהו. ולכך פירש כוונת רש"י, דמירי בקפיצות בימים שאינם מכוונים, ומה שכתב דטמאה אפילו שאר ימות שבת, היינו אפילו בשאר ימים שלא ראתה בהם כלל בקפיצה. וכתב בדעת רש"י, דאף למסקנת סוגיין, אשה קובעת וסת אף לקפיצות לחודייהו. וכן כתב **בחיודשי הרשב"א** בדעת רש"י ועיין עוד באות ז, ודלא כשיטת **תוס' ד"ה אלא לקפיצות**.

הדרך היומית

מסכת נדה דף יא - דף יב

יא בסיון - יב בסיון התשע"ב

יח) בא"ד, שם. הקשה המהרש"א, מאי קשיא להו, הא בלאו הכי מינקת היא ומסולקת דמים. ועוד הקשה על תירוצם, דלקמן (לו). אמרינן, דימי טוהר משלימין לג' עונות. וכתב ליישב בדוחק, דדוקא אם היו שתי פעמים קודם ימי טוהר מהני פעם שלישית דימי טוהר להשלים לשלש עונות, אבל אם כולן בימי טוהר לא.

יט) גמ', אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה. פירש רש"י ד"ה אבל פסקה, דהיינו בין שראתה עתה מחמת תשמיש ובין שראתה שלא מחמת תשמיש. אמנם הרמב"ם (פ"ה מאיסורי ביאה הכ"ד) כתב, דהיינו דוקא בראתה עתה שלא מחמת תשמיש ולהכי טמאה, אבל ראתה מחמת תשמיש טהורה. וכן דעת הרי"ף (שבועות ד). דגרס "אבל פסק דם מחמת תשמיש וראתה דם שלא מחמת תשמיש טמאה".

כ) גמ', שם. הקשה התוס' הרא"ש, אם כן במתניתין תבדוק שמא פסקה מחמת תשמיש, וכדמקשינן להלן תבדוק דלמא נשתנו מראה דמים שלה. ותירץ, דבמתניתין מיירי בתוך ארבע לילות, דבזה אפילו חיתה המכה ופסק טהורה. עוד כתב, דלא מצינו בדיקה שלא מהניא לטמאותה עכשיו, אלא שאם תראה אחרי כן תהיה טמאה. והמהרש"א כתב, דלא מקשינן תבדוק משום כן, דמכל מקום אין הדבר מצריך בדיקה קודם תשמיש, דבין תראה ובין לא תראה טהורה, מה שאין כן אהא דנשתנו, מצריך בדיקה אף קודם תשמיש. והתוס' חדשים (על המשניות פ"א מ"ז) הביין כוונתו, דמהאי טעמא עדיפא ליה לאקשוויי תבדוק שמא נשתנה. ולפי זה תמה, דאכתי קשה אליבא דאמת, אמאי אינה צריכה בדיקה אחר תשמיש שמא פסקה לראות מחמת תשמיש. אמנם החידושי הלכות הביין, דכוונת המהרש"א, דבאמת צריך בדיקה אחר תשמיש מהאי טעמא, והא דתני במתניתין חוץ מבתולה, קאי אקודם תשמיש. אלא דמכל מקום תמה, דאם כן הדרא קושיית הגמ' לדוכתה, דתהא צריכה בדיקה קודם תשמיש שמא נשתנו, כיון דצריכה לבדוק אחר תשמיש שמא פסקה לראות מחמת תשמיש. וכתב, דכיון דאין צריכה בדיקה לאחר תשמיש אלא משום דאם פסקה תטמא הראיה שאחרי כן, משם הכי לא מחמירין לבדוק קודם תשמיש. והחיות דעת (קפו סקכ"ה) הוכיח מכה קושיית התוס' הרא"ש, דגם אם לא תבדוק לאחר תשמיש, מכל מקום כיון דלא חזינן דם, לא תלינן בראיה שאחרי כן בדם בתולים, ולהכי אינה צריכה לבדוק, דבלאו הכי תלינן שפסקה מדם בתולים.

כא) רש"י ד"ה פשיטא שחרית תנן, דטהרות הוא דהא אין משמשינן מטה ביום. כתב בחידושי חתם סופר, דאף דקתני לקמן (יז). דתלמיד חכם מאפיל בטליתו, היינו בשעת הדחק ולא שכיחא.

כב) גמ', לא שנו אלא באשה עסוקה בטהרות דמיגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה. שיטת רש"י לקמן (טז). ד"ה שני עדים, דעד שקודם תשמיש אינה צריכה לעיין בו קודם תשמיש אלא למחר. והא דהצריכה בדיקה קודם תשמיש לבעלה, פירש רש"י לקמן (טז): ד"ה זו, דאם ימצא דם באותו שלפני תשמיש, תביא חטאת לכפרתה. אמנם בחידושי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א (הכא) כתבו לחלוק עליו, דצריכה לבדוק העד של קודם תשמיש לראות אם טמאה היא ואסורה לשמש.

דף יב ע"א

א) גמ', אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה. ביארו בחידושי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א, דמספקא ליה, אי הא דצריכה לבדוק לטהרות משום חשש דתראה דם, והא דלא בעיא בדיקה לבעלה, קולא הוא שהקילו חכמים שלא להאריך עליהן את הדרך, ולפי זה אם באת לבדוק הרי זו משובחת, או דלמא חומר הוא שהחמירו בטהרות, אבל לבעלה לא צריך כלל. ואהדר ליה דלא תבדוק. וביארו הרמב"ן והרשב"א, דרצה לומר, דהא דהצריכו בדיקה לטהרות, היינו משום חומרא דטהרות אבל לבעלה אין צריך לחוש כלל, ואף הרוצה להחמיר אין רוח חכמים נוחה הימנו. אמנם הריטב"א כתב, דהא

דכוונת המשנה לאשה שיש לה וסת, משום דחכמים לא איירו בארבע נשים, אלא ביש לה וסת.

י) רש"י ד"ה והיושבת על דם טוהר, דלמה לה בדיקה אפילו תראה דם טהורה היא. הקשה הערוך לנר, דהוה ליה לפרושי איפכא, דבלאו הכי טמאה לענין תרומה וקדשים, אפילו בלי ראית דם, כמבואר לקמן (עא:). דהרי הא דצריכה בדיקה היינו משום להכשיר טהרות כדאמרינן לעיל (ד:).

יא) מתני', ופעמים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות. כתב הסמ"ג (לאוין קי"א), דבספירת שבעה נקיים, צריכה להיות בודקת פעמיים, אחת בשחרית ואחת ערבית. וכתב הב"ח (יור"ד קצ"ו סק"ה), דמקורו ממתניתין. והוסיף, דאף דמסיק בגמ' דלא אמרו אלא לטהרות אבל לבעלה לא בעי בדיקה, היינו דוקא לאחר שטבלה, דהרי היא בחזקת טהורה לבעלה, אבל בספירת שבעה נקיים שהיא בחזקת טומאה, צריכה בדיקה פעמים.

יב) מתני', ובשעה שהיא עוברת לשמש את בעלה. ביאר בחידושי הר"ן (לקמן עמוד ב), דהיינו בשעה שהיא עוברת משאר עסקיה לשמש את ביתה, וכתב דפירושי קמפרש מאי דתני ברישא ומשמשת בעדים, דלא תימא דהיינו לאחר תשמיש ועדים דקתני בלשון רבים היינו אחד לו ואחד לה, אבל לפני תשמיש לא צריך, קמשמע לן דאף קודם תשמיש צריך בדיקה.

יג) גמ', אלא לרבי יוחנן וכו', תבדוק דלמא קבעה לה וסת. הקשה התוס' הרא"ש, מהיכי תיתי שתקנו חכמים שתהא אשה צריכה לבדוק שמא קבעה וסת, דאם כן אפילו אשה טהורה שאינה עסוקה בטהרות תבדוק בכל יום שמא תקבע לה וסת. והכרתי ופלאי (סימן קפ"ו סק"ג) ביאר, דיש לומר, דהא דלא חיישינן בטהורה, משום דאם תראה מסתמא תרגיש, ואם תרגיש תבדוק עצמה, מה שאין כן בימי נידתה וימי טוהר דאין לה נפקא מינה לטהרה בראיתה, ואם לא תצריכה בדיקה, לא תרגיש דלאו אדעתה.

יד) רש"י ד"ה ממעין סתום, בתוה"ד, כגון דחזאי ריש ירחא וכו'. כתב הערוך לנר, דיש להסתפק אי חזאי רק בפעם הראשונה במעין סתום ושני פעמים במעין פתוח, אי חשיב מעין סתום וקבעה וסת. וכתב, דממה שכתב רש"י "דמשום דתחלת הוסת הוחזק ממעין סתום", משמע דהכל תלוי בתחילת הוסת בלבד. וכן נסתפק איפכא, אי ראייה ראשונה היתה ממעין פתוח ושתי ראיות אחרונות היו ממעין סתום, אי נימא כיון דראייה ראשונה היתה ממעין פתוח לא קבעה וסת. וכתב דממה שכתב רש"י לישנא "כגון שהראיות ראשונות של וסת וכו'", משמע דוקא אם שתי ראיות ראשונות היו ממעין פתוח חשיב מעין פתוח. ובחידושי הריטב"א מבואר איפכא, דכתב דממעין פתוח הויא כשהיה אחד משני ראיות ראשונות בתוך ימי נדה. ומעין סתום ביאר שהיו שתי ראיות ראשונות בתחילת ימי נדה.

דף יא ע"ב

טו) רש"י ד"ה דילמא קבעה לה וסת, תוך שמונים דנקבה ג' ראיות וכו'. הקשה המי נדה, מי דחקו לפרש כך, הא מצי לפרש דרק פעם אחת או שתי פעמים ראתה בימי טוהר ופעם שלישית בימי טומאה, ומצטרף ונעשה וסת.

טז) גמ', קמ"ל דמעין טהור למעין טמא לא קבעה. כתב בחידושי הרמב"ן, דמשמע, דדוקא בימי טהרה לא קבעה, הא בימי טומאה קבעה אף שהיא מינקת ומסולקת דמים כל כ"ד חודש, ודלא כראב"ד שפסק, דמינקת וכן מעוברת, אינה קובעת וסת. ובחידושי הריטב"א כתב ליישב שיטת הראב"ד, דהכא מיירי באשה שאינה מניקה, כגון שמת או גמלתהו, ואליבא דרבי מאיר דאמר לעיל (ט). דבכהאי גוונא אין לה דין מינקת, ולהכי בימי טומאה קובעת וסת.

יז) תוס' ד"ה אפילו, בתוה"ד, תבדוק בימי טוהר שמא תפסוק ג' עונות. כתב הערוך לנר, דאף דאם תפסוק הוי קולא, ואין לחייבה לבדוק אלא לחומרא, מכל מקום בעינן לחייבה לבדוק כדי שלא נטמא הטהרות מעת לעת משעת ראייתה.

ט) רש"י ד"ה ל"א מהו, בתוה"ד, מטיל שכר הוה וכו'. כתב המהרש"ל, דכל דיבור זה אינו מרש"י, דאי לאו הכי, מדוע מערב שני הפירושים, הא אף לפירוש קמא יכול לפרש דסודני היינו מטיל שכר. אמנם רש"י במנחות (עא.) ד"ה סודני, כתב גם כן שני פירושים בסודני.

י) רש"י ד"ה דלמא, בסוה"ד, וחלילה לעשות כן. כתב בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סימן מ), דאפשר דהיינו דוקא היכא שיוכל לבא לידי איסור כההיא דהכא, אבל בדבר הפשוט לו להיתר, אלא שצריך להראות לאחרים שלא יקלו באיסורים, וברור לו שהוא לא יבוא לטעות, מותר לו להקיל בינו לבין עצמו.

יא) גמ', אשה שאין לה וסת אסורה לשמש. כתב בשו"ת באר יצחק (אהע"ז סימן ד), דאינו אלא מדרבנן, משם דיש לה חזקת טהרה, ומהיכי תיתי ליחוש שמא תראה. ובשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"ב סימן עבג), כתב, דאולי רבי מאיר אויל לשיטתיה דחייש למיעוטא.

יב) גמ', ואין לה לא כתובה וכו'. כתב בשו"ת הר"י מיגאש (סימן קכט), דמיירי אפילו במי שיושבת תחת בעלה, והוכיח כן מדקתני דאין לה בלאות, וכי תעלה על דעתך שבאה במום זה מבית אביה ונשארה אצלו באיסור עד דבלו נכסי, וכן מדקתני ולא פירות. וכתב, דהא דלא אמרינן דנסתחפה שדהו, משום דלא אמרינן הכי אלא במי שהיא ראויה לאחר, כיון שיכולה לטעון אנא הא חזיא לזולתך ואנת מן שמיא הוא דקנסוך לגבאי ידי ונסתחפה שדך, אבל אם אסורה לכולי עלמא לא נשאר עליה שם "שדה" ולא שום אישות לחד מעלמא.

יג) רש"י ד"ה ולא בלאות, בתוה"ד, עיילא ליה גלימא מכסי וכו'. הקשה הרש"ש, דבכתובות שם מיירי לגבי נכסי מלוג שלא כותבין בכתובתה, והכא מפרש דהכניסה לו בשומת כתובתה, דהיינו נכסי צאן ברזל. וכן מה שפירש רש"י דלא מחזיר אף הבלאות הקיימין, הביא דתוס' בבא מציעא (סז.) ד"ה ובלאות השיגו עליו, ופירשו, דבלאות היינו דוקא בגדים שאינן קיימים אבל הקיימים חייב להחזיר.

יד) גמ', משמשת בשני עדים וכו'. כתבו בחידושי הרמב"ן והריטב"א בשם רש"י, וכן כתב רש"י על הרי"ף כתובות (ס): ד"ה בשני עדים, דהיינו אחד קודם תשמיש ואחד אחר תשמיש. אבל בשם הרי"ף (שם) כתבו, דשני עדים היינו אחד לו ואחד לה.

טו) גמ', שם. בכתבי קהילות יעקב (החדשים נדה סימן כ) כתב, דכל הני דצריכות בדיקה לפני תשמיש [אף לבעלה], פשיטא דאין צריכות סמוך לתשמיש ממש כענין אותיות, שהוא כמעט נמנע מהמצאות, ובודאי דכל שמכינה עצמה לבעלה בלא הפסק מלאכות אחרות בינתיים מיקרי שפיר לפני תשמיש. אמנם כתב להוכיח, דכל שבדיקה עצמה באותה עונה סגי, ממה שכתב הרמ"א (יור"ד סימן קפו סעיף ב) דהני נשים דצריכות בדיקה לפני ולאחר תשמיש, אין צריכות לבדוק עצמן אחר כל תשמיש, ואם כן נמצא שהבדיקה בתחילת הלילה היה זמן רב לפני התשמיש שבסוף הלילה, ואפילו הכי מהני. וכתב, דאפשר לדחות קצת הראיה ולומר, שכך היתה התקנה לבדוק סמוך לתשמיש הראשון ויועיל לכל הלילה.

טז) גמ', הן עתות הן תקנוה. בחידושי הרמב"ן והריטב"א כתבו, דלשיטת רש"י (הובאה באות יד), הן עתותה, היינו לאסרה בתשמיש או לחייבו קרבן אם מצאה טמא, והן תקנוה, היינו להתירה לבעלה ולפוטרו מקרבן אם מצאה טהור. אמנם הרי"ף (כתובות ס:) מפרש, דצריכה בדיקה שלש פעמים עד שתחזוק שאינה רואה מחמת תשמיש, והן עוותה, היינו אם תראה שלש פעמים שתאסר לבעלה לגמרי כדלקמן (ס:).

יז) גמ', אילו הייתי יודע וכו'. הקשה בחידושי הר"ן, כיון דחייב לגרשה, איך יכול לומר שלא הייתי מגרשה. וכתב, דצריך לומר דהא דקתני יוציא לא שיכפוהו בית דין לכך, אלא דכיון שאינו יכול לשמש עמה מוטל עליו להוציא, ולכן יוכל לומר הייתי שוהה ומחזר לתקנה. והבית שמואל (אבהע"ז

דאהדר ליה דלא תבדוק, אף אי נימא דיש חשש שתראה דם, משום שלא יהא לבו נוקפו ופורש. [אמנם הרמב"ן והרשב"א הבינו, דאי היה חששא מועטת, לא היינו אוסרים עליה לבדוק מהאי טעמא].

ב) תוס' ד"ה בעי ר' זיורא אשה מהו שתבדוק, פי' לפני תשמיש. הבית יוסף (יור"ד קפד סק"א) הביא שהגהות מיימוני כתב בשם רבינו שמחה, דלאחר תשמיש קאמר, אבל לפני תשמיש מצוה, דתנן לקמן (יג.), היד המרבה לבדוק בנשים משובחת. וכן איתא בהגהות מיימוני דפוס קושטא. אמנם לפנינו (פ"ד מאיסורי ביאה אות ב) איתא בלשון אחר קצת, וכתב הכרתי ופלתי (סימן קפו סק"א) דלפי זה, אין רבינו שמחה חולק על התוס'. ועיין עוד מה שכתבנו לקמן יג. אות א.

ג) תוס' ד"ה לבו נוקפו ופורש, פ"ח כיון דרואה אשתו בודקת מחשב שאם לא הרגישה וכו'. כתב בסדרי טהרה (סימן קצ סק"ג), דלכאורה מוכח מתוס' כשיטת התרומות הרש"ן (מובא בשולחן ערוך שם סעיף א), דהיכי דהרגישה לא מהני בדיקה, דתלינן שיצא ממנה טיפה ונאבד, דאי לאו הכי אמאי יפרוש, הא מיירי שבדיקה עצמה. מיהו כתב דיש לדחות דאפשר דהבעל יחוש לעצמו שמא מתוך שמהומה לביתה לא בדקה יפה. וכן מבואר בחידושי הריטב"א, דלא יסמוך על בדיקתה שמא לא בדקה יפה יפה.

ד) רש"י ד"ה לקינוח, בתוה"ד, שהרי לא בצד המשקוף וכו'. כתב הרש"ש, דבפשוטו נראה לפרש, דבדיקה גרידא שמכנסת לחורין וסדקין, הוא יותר משיעור זה. וכן כתב בנימוקי הגר"ב. וכן מבואר בתוס' לעיל (ו.) ד"ה כשבדקה. ובגליונות קהלות יעקב כתב, דנראה דרש"י מפרש, דהא דאמרינן "נכנס עד", היינו בדיקה של חורים וסדקים, ולא קינוח, אלא דכאן שאינו בצד המשקוף אלא בידה, כבר ארך השיעור, ומשום הכי אמרינן דוסת שאמרו לקינוח ולא לבדיקה.

ה) גמ', כדי לחייב בעלה חטאת. כתב התוס' הרא"ש, דלאו דוקא חייב, דהרי שלא בשעת וסתה חשיב אנוס, כדאמרינן בשבועות (יח.), אלא רצה לומר להיות באיסור חטאת היכא דלא אניס. והנודע ביהודה (מהדורת יור"ד צ"ו) הביא, שמוה"ר וולף הוכיח מהכא, דסוגיא דשבועות מיירי דוקא בשבדיקה, אבל בלאו הכי לא מקרי אנוס. ודחה דבריו, וביאר כדברי התוס' הרא"ש. ומוכיח כן, דעל כרחק אשם תלוי דאמרינן הכא, לאו דוקא הוא, דהרי בעינן חתיכה משתי חתיכות, ועיקר השאלה הוא, לטמא אותו טומאת שבעה מדין בועל נדה אם תבדוק מיד, וכדאיתא לקמן (יד). במתניתין. ולפי זה ביאר אמאי נקט לחייב בעלה, הא גם היא חייבת בקרבן, אלא מוכח דלא מיירי לגבי קרבן אלא לענין לטמא אותו מדין בועל נדה, ולא שייך בה, דאיהי ממה נפשך טמאה גם אם תבדוק אחר כך. אמנם בחידושי הריטב"א כתב, דנקט לחייב בעלה, כיון דבעלה חייב לשלם קרבנה, כדתנן בנגעים (פ"ד מ"ב) ובנדרים (לה:), דאדם מביא קרבנות אשתו. ואם כן מבואר דסבר דצריכים להביא קרבן, ודלא כתוס' הרא"ש והנודע ביהודה.

ו) גמ', אלא אמר רבא צנועות עד שבדקו בו עצמן לפני תשמיש זה אין בודקות בו לפני תשמיש אחר. כתב המהר"ם, דהא דלא קאמר דעד שבדקות בו לפני תשמיש אין בודקות בו לאחר תשמיש, משום דלאחר תשמיש אין צורך בעד לבן כל כך, דבלאו הכי מתלכלך משכבת זרע.

ז) תוס' ד"ה מהו למעבד, בסוה"ד, אי נמי בערות דוקא וכו'. ביאר המהרש"א, דבישנה בעיא תביעה טפי לבעל מבערה, דכיון דאינה עסוקה בטהרות לית לן להחמיר בערה.

ח) בסוה"ד, אי נמי ביש לה וסת. ביאר המהרש"א, דבישנה ויש לה וסת היכא דאינה עסוקה בטהרות לא קמביעיא ליה דלא בעי תביעה, אבל ביש לה וסת ועסוקה בטהרות הוא דקמביעיא ליה אי צריכה תביעה.

הדרך היומית

מסכת נדה דף יב - דף יג

יב בסיון - יג בסיון התשע"ב

אחת, אם כן אמאי אמרינן הכא דתקצץ אפילו בחדא זימנא. ותיריך, דהכא מיירי ביד לאמה לבדוק דבכהאי גוונא הוי חימום טפי, מה שאין כן רבי טרפון מיירי בנגיעה בעלמא, ובהאי גוונא לא תקצץ ידו אלא ברגיל בכך. והברכי יוסף (או"ח סימן ג סעיף ח) כתב בשם ספר פרח מטה אהרן, דדברי התוס' שם, אינם אלא לסלקא דעתין הכא.

(ה) גמ', בד"א לענין שכבת זרע אבל לענין זוב אף הוא משובח כנשים. בתוס' הרא"ש ובמאירי מבואר, דטעמא דמילתא, דכיון דזוב בא אף בלא הרגשה, דהא בא מאבר מת, לא אסרו עליו לבדוק, מה שאין כן בקרי דלא בא אלא על ידי הרגשה, לא בעי למיחש דראה קרי. ובפסקי הרשב"ץ כתב, דלענין זוב שרי, משום דליכא הרהורא בזיבה. והאור זרוע (ח"א סימן קכא) והפסקי רי"ד ביארו, דזב אינו מוציא שכבת זרע על ידי משמוש, דמתוך שהאבר מת אינו מתחמם. וכן ביאר המשנה אחרונה (פ"ב מ"א), דכיון דזוב בא מחמת חולי, דהיינו מאבר מת שאינו מתקשה, ליכא למיחש שמא יתקשה ויוציא קרי. עוד ביאר האור זרוע בשם רבינו שמואל, שמבשר המת בא ואינו ראוי להוליד. וכן כתב המנחת חינוך (מצו א, לא), דמי שאינו ראוי להוליד כגון סריס, אינו מצווה על השחתת זרעו. אמנם בשו"ת בנין ציון (סימן קלו) כתב, דאף הוא מצווה על השחתת זרע. נולחני טעמי אתי שפיר אמאי לא הצריכוהו לבדוק בצרור או בחרס, אמנם לכאורה לביאור קמא, צריך ביאור אמאי התירו לו לבדוק בכל גווני. ויש לומר דבדיקה בדבר קשה אינה מועלת כל כך. ובעיקר לשיטת הערוך לנר (לקמן לט). והאור שמח (פ"ג ממחוסרי כפרה ה"א) דזב בעי הפסק טהרה קודם שמתחיל לספור. (ש.א.).

(ו) גמ', היה אוכל בתרומה והרגיש שנודעזעזע אבריו וכו'. כתב בחידושי הריטב"א, דמיירי בדבר דאי שדי ליה מפומיה מימאס. ולכאורה אין כוונתו, דאי לא מימאס, חייב לשדותו מפיו אף דעדין לא יצא ממנו קרי, דהרי שכבת זרע מטמאה רק בחוץ כדאיתא לקמן (מ). אלא דהבין, דאי יוציא מפיו שפיר טפי, כיון שיכול להוציא קודם שיטמא אף ללא אחיזה באברו. וכן כתב הדרך אמונה (פ"ז מתרומות ה"ד בציון ההלכה ס"ק מג).

(ז) גמ', אוחו והתניא רבי אליעזר אומר כל האוחז וכו'. הקשה התוס' הרא"ש (לקמן מג). כיון דאסור לטמא תרומה מדאורייתא מדכתיב "משמרת", וכי בשביל שאמרו חכמים כאילו הביא מבול, יטמא התרומה. נוצריך לומר, דפשיטא ליה דלקושית הגמ' לא יבלע התרומה אלא יפלוט, ולכך לא הקשה הרא"ש שעבר באיסור טמא שאכל תרומה שהוא במיתה בידי שמים, אלא דהוקשה לו, דמכל מקום עד שיפלוט כולו, כבר יטמא בתוך פיו, ועיין באות הקודמת. ולכאורה נראה נמי דקושייתו, היינו דוקא לשיטות דפחות מכביצה מקבל טומאה מדאורייתא, דאי לאו הכי מהיכי תיתי להעמיד בגוונא דחיקא דיש כביצה שלמה בתוך פיו להקשות קושייתו, דבפשטות ליכא כביצה. (א.ג.).

(ח) גמ', רבא אמר אפילו תימא במטלית רכה. הרמב"ם (פ"ז מתרומות ה"ד) כתב בסתמא, דאוחז, וכתב המהר"י קורקוס, דמשמע מדבריו, דאפילו בידו ממש שרי בלא מטלית, ומאי דנקט רבא מטלית רכה, איידי דנקט אביי מטלית עבה, או משום נקיות הוא, שאם יגע בידו לא יוכל לברך ברכה אחרונה וכן כל דבר שבקדושה.

(ט) גמ', כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה וכו'. כתב החלקת מחוקק (אהע"ז סימן כג סק"א) בשם ספר חסידים (סימן קעו), דאם יצרו של אדם מתגבר עליו ומתירא שלא יכשל באשת איש או באשתו נדה או שאר עריות, יש לו להוציא זרעו באותה שעה, ומוטב שיעבור בכך ולא יחטא באשה, אלא שהוא צריך כפרה. וכתב הבית שמואל (שם סק"א), דאף שאמרו שהוא עון חמור מכל עבירות שבתורה, לאו דווקא הוא.

(י) גמ', אייגרא רבי כנישתא דשף ויתבי. פירש רש"י ד"ה דשף ויתבי, דהוי שם מקום. ובמגילה (כט). ד"ה דשף ויתבי פירש, שלקחו יכניה וסיעתו מאבני

סימן קי"ז סק"ג) כתב, דאף דאמרינן לקמן (לט), דיוציא דלמא מקלקלה ליה, דהיינו שאסור לו לדור עמה, מכל מקום אין כופין לגרשה. אמנם בתוס' ד"ה כיון, מבואר שחייב לגרשה.

(יח) גמ', שם. כתב בחידושי הרשב"א, דהיינו דוקא באמר לה הוי יודעת דמשום דאין לך וסת אני מגרשך, ולרבי מאיר דאמר לה תנאי כפול, הא בסתמא יכול להחזיר, דאינה יכולה לקלקלו, וכענין שאמרו בגיטין (מו): לגבי איילונית וכדומה. אמנם כתב, דיש אומרים דהכא שאני, דכיון שאסורה לשמש, בידוע שלא גירש אלא מחמת פסול זה, אבל באיילונית וכדומה, כיון שגירש סתם, יש לחוש שמא עילה מצא לגרש, שהרי יש כמה אנשים שמשנהין נשותיהן איילונית, הואיל ונהנין מהן קצת.

(יט) תוס' ד"ה אילו, בתוה"ד, דלא חיישינן לקלקול גבי איילונית. הקשה המהרש"א, אכתי מדוע רבנן דרבי יהודה, דהיינו רבי מאיר, לא חיישי לקלקול משום דאמרינן השתא הוא דאיברית, והכא חייש רבי מאיר. וכתב הערוך לנר, שהדבר מתורץ במה שכתבו לעיל, דבוסת בקל יש לה רפואה, ולכן הכא יכול לקלקל טפי, אבל באיילונית יש לומר דרפואה קשה היא, ולהכי ליכא לעו.

(כ) רש"י ד"ה מאן דתני, ואית דמפרשי וכו' וטועין בדבר דאם כן תקשי דרב יהודה אדרב יהודה. בחידושי הרמב"ן תירץ קושית רש"י, דאמוראי נינהו אליבא דשמואל, וכן אמוראי אליבא דרב יהודה, והחוות דעת (קפ"ו סק"א) כתב, דלעיל דלא מצריכין בסתם אשה בלא טהרות, מיירי בבדיקה גמורה, אבל הכא מיירי בקינוח דבעינן בכל אשה.

פרק כל היד

דף יג ע"א

(א) מתני', כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת. כתב הרא"ש (סימן א), דהיינו דוקא לגבי אשה העסוקה בטהרות, אבל אינה עסוקה בטהרות לא תבדוק כלל, שלא יהא ליבו נוקפו ופורש, כדאמרינן לעיל (יב). אמנם בחידושי הריטב"א (לעיל שם) כתב, דמתניתין איירא באותן שצריכות בדיקה, ולהכי המרבה בבדיקות הרי זו משובחת. והרשב"א בתורת הבית (בית ז שער ב) כתב, דמתניתין איירא בשעה שאינה עוברת לשמש את ביתה, ולהכי ליכא חששא שיהא לבו נוקפו. ועיין עוד מה שכתבנו שם אות ב.

(ב) גמ', נשים לאו בנות הרגשה. התוס' הרא"ש כתב בשם רש"י דמפרש, שאינן מתחממות על ידי המשמוש. ובשם ר"ח פירש, דנשים רואות דם בלא שירגישו, ומשום הכי חיישינן שראתה, אבל באנשים, כיון שמרגיש אם נטמא, למה יבדוק אם לא הרגיש. והמעדני יו"ט (אות ב) כתב דאין לפרש כן, דהא ודאי דנשים מרגישות, דהא מן התורה אינה טמאה נדה בלא הרגשה.

(ג) תוס' ד"ה נשים דלאו בנות הרגשה נינהו, לר"ת דמפרש וכו' ושאר נשים מותרות וכו'. בחידושי הרמב"ן חלק עליו, משום דתיפוק ליה דמגרי יצר הרע בנפשיה, כדאמרינן לקמן (עמוד ב), ובהא שוות הנשים לאנשים. עוד כתב, דודאי נשים אסורות בהשחתת זרע כאנשים, מדאמרינן להלן דהמוציא זרע לבטלה כאילו הביא מבול, משום שעבירה זו היתה בידם, תדע דבמבול גם הנשים נענשו, ועל כרחך שגם נשים מוזהרות בכך. ובשו"ת בנין ציון (סימן קלו) כתב, דפשיטא לרבינו תם נמי אינו תלוי ממש בפריה ורביה, ואף עקר וסריס, וכן מי שכבר קיים פרו ורבו אסור בהשחתה אלא, דמי שאינו מצווה כלל בפריה ורביה אינו אסור בה. ובשו"ת אבני נזר (אהע"ז סימן עט אות ז) כתב, דלרבינו תם צריך לפרש, דהא דקתני ברותחין קלקלו, היינו בעריות הנאסרות לבני נח.

(ד) גמ', כי קתני מרבה אנשים. הקשה בספר נחלת עזריאל (תלמיד רבי יהונתן אייבשיץ), הא כתבו תוס' סנהדרין (נח:): ד"ה קץ ידא, דהא דאמר רבי טרפון לקמן (עמוד ב) יד לאמה תקצץ, היינו דוקא ברגיל בכך ולא בפעם

הדרך היוזמי

מסכת נדה דף יג – דף יד

יג בסיון – יד בסיון התשע"ב

יח) גמ', קשין גרים לישראל כספחת. עיין מה שפירש רש"י ד"ה כספחת, והתוס' בקידושין (ע): ד"ה קשים גרים פירשו בשם יש מפרשים, משום שהזהירה תורה על אונאתן בהרבה מקומות ונכשלין בזה. ובשם ה"ר אברהם הגר פירשו, שהגרים מדקדקין במצות ביותר, ומתוך כן הקב"ה מזכיר עונותיהן של ישראל כשאין עושיין רצונו. והרמב"ם (פי"ג מאיסורי ביאה הי"ח) פירש, דגרים רובן חוזרין בשביל דבר, ומטעין את ישראל, וקשה הדבר לפרוש מהן אחר שנתגיירו. והתוס' הרא"ש כתב, דיש מפרשים, לפי שאין שכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל, ועל יד שהגרים מעורבים בהם, אין הקב"ה משרה שכינתו. אמנם בקידושין (ע): כתב דלא נהירא, אלא דגרים ראויים שתשרה עליהם שכינה, ומשפחת המיוחסות היינו למעוטי משפחות שיש בהם פסול שאין ראויין בקהל.

יט) גמ', אלא דנסיב קטנות. כתב החלקת מחוקק (אהע"ז סימן כג סק"ב), דכל שכן עקרה וזקינה, ונקט קטנה לרבותא, דאף שתהא ראויה לילד אחר שתגדל, מכל מקום אין לנושאה. אמנם בשו"ת אבני נזר (אבהע"ז סימן פג) כתב, דהא דהרמב"ם (פכ"א מאיסורי ביאה הי"ח) לא הזכיר בהלכה זו רק קטנה, משום דמבואר בדבריו דהאיסור הוא משום לתא דהוצאת זרע לבטלה ולא משום פרו ורבו, ולהכי שאני זקינה ועקרה דלא חשיב הוצאת זרע לבטלה כיון שיש בהם מצוות עונה, אבל קטנה אף מצוות עונה אין בה, דמצוות עונה היינו למלאות תשוקת האשה, וקטנה אינה בת תאוה, כמו שכתבו תוס' קידושין (מג): ד"ה וכל שאינה.

כ) גמ', מוטב תבקע כרסו וכו'. כתב בחידושי הריטב"א, דגוזמא בעלמא הוא, ורצה לומר דפעמים שהקוף מצער אותו הרבה, ואם ימתין עד שיטלנו בדבר אחר, יצטער הרבה. וכן כתב החזון איש (יו"ד סימן ק"ד סק"ג), דצריך לומר דמיירי בדליכא סכנת נפשות אלא צערא, דהא לא מצינו שיהרג ואל יעבור על כך. עוד כתב הריטב"א, דגדר גדול הוא שגדר רבי טרפון בדבר מפני חומר העבירה, דמעיקר הדין כיון דאיכא צערא ובעית וליכא הרהורא שרי, אלא כיון דאפשר ליטול הקוף בבגדו, קיצרו עליו את הדרך. אמנם החזון איש (שם) כתב, דצריך לומר דישב לו קוף לא הוי כביעותא דשרי.

כא) גמ', רבי אליעזר ברבי צדוק אומר עושיין לו כיס של עור וכו'. בהגהות הרד"ל כתב, דרבי אליעזר ברבי צדוק סבר, דבלא כיס לא שרי כלל אפילו כשלא ישן, ולהכי קאמר להו לרבנן שאסרו לעשות לו כיס, דאם כן אין לו תקנה כלל. ומפרשי ליה רבנן דעתייהו, דמפלגי בין ישן ללא ישן. [אמנם לולי דבריו לכאורה יש לומר, דאף רבי אליעזר ברבי צדוק אינו אוסר כלל בשלא ישן. והא דאמר להו לדבריכם שוטה אין לו תקנה, היינו דכיון דאי ישן נאסר בתרומה קרי ליה רבי אליעזר דאין לו תקנה. ואהא אמרו לו דאדרבה לדברך קשה. (ש.א.)].

כב) גמ', עושיין לו כיס של מתכת. וכן פסק הרמב"ם (פ"ז מתרומות ה"ה). וכתב המהר"י קורקוס, דצריך לומר דרבנן לא פליגי עליה דרבי אלעזר, לפי דבנחושת אינו נבלע. או דאף דפליגי רבנן עליה פסק כרבי אלעזר, כיון דאביי מפרש דבריו.

דף יד ע"א

א) גמ', ואיכא דאמרי הא דמטרטין וכו'. בשלחן ערוך (אהע"ז סימן כג סעיף ו) פסק על פי הסמ"ק (רצב), שאסור לרכב בלא אוכף, ולא הזכיר חילוק דמטרטין, וכתב הדברי חמודות (אות יב), שהוא פירש דלישנא בתרא איירא אף בלא אוכף, ואפילו הכי לא אסר אלא במטרטין, הלכך פסק כלישנא קמא ולחומרא. אבל בעזר מקודש (שם), מפרש להיפך, דלישנא בתרא לחומרא אתי, דאפילו באוכף לא שרי במטרטין ונקטינן לקולא כלישנא קמא. [ולכאורה אפשר לומר נמי לומר דתרי הלישנות לא פליגי, והא דלא חילק השולחן ערוך בין מטרטין ללא מטרטין, משום דדבר פשוט הוא דבלא מטרטין ליכא למיחש למידי. (ש.א.)].

ועפר ארץ ישראל, ובנו בית הכנסת בבבל, לקיים מה שנאמר "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו".

יא) גמ', אם היה נשוי מותר. הרמב"ם (פכ"א מאיסורי ביאה הכ"ג) כתב, דאפילו נשוי לא יושיט לאמה כלל, חוץ משעה שצריך לנקבו. ובהגהות מימוני (שם אות מ) הביא מהסמ"ג, דר"י היה מסופק, אי נשוי שרי להתחכך, או דוקא להשתין.

יב) גמ', שם. שיטת הט"ז (או"ח סימן ט סק"ג) והמגן אברהם (שם סק"ד), דהיינו דוקא כשאשתו עמו והיא טהורה. אמנם הבית שמואל (אהע"ז סימן כג סק"ד) מתיר בכל גווני.

יג) תוס' ד"ה אם היה נשוי מותר, ובפ' כל כתבי וכו'. כתב המגן אברהם (או"ח סימן ג' סק"ד), דצריך לומר דפשיטא לתוס' דלמטה מאבנטו לאו דוקא, אלא הכונה על אמתו, ולהכי הוקשה להם מאי רבותא דרבי. וכתב המחצית השקל (שם), דמסתבר ליה להמגן אברהם, דלמטה מטבורו דרבי טרפון ודאי לאו דוקא, [עיין לקמן עמוד ב' אות כ], דאי לאו הכי שפיר קשיא להתוס' מאי רבותא דרבי, דלמטה מאבנטו ולמטה מטבורו מסתמא חד שיעור הוא, והא למטה מאבנטו לכולי עלמא אסור. והדעת תורה (שם סעיף יד) כתב, דבירושלמי (ביצה פ"ה ה"ב) מוכח, דהיינו למטה מאבנטו ממש. וכתב בספר הזכרונות (מ"ע א פ"ב), דאף הנוהגים מידת חסידות וקדושה כרבינו הקדוש לא להניח ידם מתחת לאבנטם, מכל מקום על ידי מטלית אפילו רכה אפשר דשפיר דמי. והפרי מגדים (אשל אברהם שם ס"ק טו) כתב, דהא דרבי לא הניח ידו למטה מאבנטו, לא איירי כשהוא לבוש, אלא על בשרו או על כתונת דקה, דלא מסתבר שהיו ידיו אסורות ולא הניחם למטה כלל.

דף יג ע"ב

יד) גמ', המקשה עצמו לדעת וכו'. ברמב"ם (פכ"א מאיסורי ביאה הי"ט) משמע, שעושה כן כשלא משמש מטתו. וכן כתב רש"י על הרי"ף שבת (לט): ד"ה המקשה, דמיירי שלא לצורך תשימש. והוסיף דמיירי שעושה כן תדיר בידים ממש. אבל הראב"ד בבעלי הנפש (שער הקדושה) כתב, דהיינו במשמש כשאינו צריך, אלא שמעורר תאותו, דמגרה יצר הרע בנפשיה.

טו) גמ', המקשה עצמו לדעת יהא בנידוי. כתבו תוס' ד"ה המקשה, דהיינו שחייבים לנדותו, אבל אינו מנודה מעצמו. אמנם הרמב"ם (פכ"א מאיסורי ביאה הי"ח) כתב, דבנידוי הוא יושב. וכתב המגיד משנה, דמשמע בדבריו, דרבנן נידו מי שיעשה כן. אמנם בהלכות תלמוד תורה (פ"ו הי"ד) כתב שחייבים לנדותו, וכתב בביתאור הגר"א (אהע"ז סימן כ"ג סק"ה), דתרווייהו איתנייהו לדעת הרמב"ם, דיהא בנידוי היינו שמעצמו יהיה כן, אבל צריך גם כן לנדותו, וכדמשמע בחולין (קלב): דאף המנודה מאליו, בית דין מנדין אותו. ובשו"ת הרד"ב (סימן אלף תקנא) כתב בדעת הרמב"ם, דנואף ביד, הוי בנידוי מאליו, ומקשה עצמו לדעת, צריכין לנדותו.

טז) גמ', שם. הרמב"ם (פכ"א מאיסורי ביאה הי"ט) כתב להאי דינא, דוקא במנאף ביד ממש ולא במקשה גרידא, וכתב הדברי חמודות (אות ח'), דהרמב"ם מפרש, דהא דאמרינן הכא המקשה עצמו, היינו אם בא מתוך כך לאיסור הוצאת זרע לבטלה.

יז) גמ', לא תנאף לא יהיה כן ניאוף בין ביד בין ברגל. ביאר המעדני יו"ט (אות מ), דפירש הכי, מדלא כתיב "לא תנאף באשה" כדכתיב (ויקרא כ, י) "ואיש כי ינאף את אשת רעהו", אלא "לא תנאף" לומר דאפילו שלא באשה אסור והיינו ביד או ברגל. וכן מבואר ברש"י על הרי"ף שבת (לט): ד"ה לא תנאף. והביא מהסמ"ק (רצב) דמנה לאו זה בין הלאוין, ופירש דדרשינן לא תנהג לאף, דהיינו שלא יתן מקום לאף וחימה שיהנה ממנו. אמנם בשו"ת פני יהושע (אהע"ז סימן מד) כתב, דהוי אסמכתא בעלמא.

דמהאי טעמא הנבעלת לזב אינה טמאה, דהא אין בכך איסור. אמנם עיין מה שכתבנו באות הבאה.

(ז) מתני', מודים חכמים לרבי עקיבא ברוואה כתם שטמאה את בועלה. בחידושי הרמב"ן (לקמן יט): הביא בשם הראב"ד דכתב, דעיין בכל מילי דרבוותא ולא מצא אי נהיגנא האינדא דליכא טהרות דינא דכתמים. ואף על גב דאמרין הכא דטמאה את בועלה, דלמא לטהרות היא. אמנם הרמב"ן כתב, דודאי טומאת כתמים אף לבעלה. [ומבואר מדברי הראב"ד דלא כדברי הזכר יצחק באות הקודמת, דהא כתב דאף על גב דמוותרת לבעלה, מכל מקום טמא הוא לגבי טהרות משום בועל נדה].

(יא) גמ', וניחוש דלמא דם מאכולת הוא. ביאר בחידושי הריטב"א, דכל היכא דליכא כגריס ועוד, דאיכא למיחש לדם מאכולת נחוש בה, וליכא למימר דמתניתין איירא דאיכא כגריס ועוד, דהא מתניתין סתמא קתני בכל גווני. **(יב) רש"י ד"ה מאכולת, בתוה"ד,** ולהביא אשם תלוי. הקשה הערוך לנר, אמאי כתב רש"י לענין אשם תלוי, הא **לקמן** (עמוד ב) מוקי מתניתין, כמאן דאמר דבעינן חתיכה משתי חתיכות, ובלאו הכי ליכא אשם תלוי. אמנם עיין תוס' (שם) **ד"ה בעינן,** דאין זה מוכרח ממתניתין.

(יג) בא"ד, דדלמא דם מאכולת הוא שהיה באותו מקום באשה וכשבעל נדבק בו. כתבו בחידושי הרמב"ן והר"ן, דרש"י פירש דעל עד שלו פריך, וכתבו, דמיהו הכי נמי קשיא לעד שלה. ובחידושי הריטב"א כתב, דרש"י פירש דקושיית הגמ' אפילו בנמצא על שלה.

(יד) תוס' ד"ה וליחוש דלמא דם מאכולת הוא, אבל על בדיקות דטמאינן לה אם מצא דם לא פריך וכו'. בחידושי הרשב"א והריטב"א והר"ן כתבו ליישב, דהכא שאני דכיון שבדקה קודם ביאה ומצאה טהור, ולאחר ביאה מיד בדקה ומצאה טמא, רגלים לדבר דדם מאכולת הוא, אבל בעלמא ודאי מטמאינן. אמנם בחידושי הרמב"ן כתב דתירוצם אינו מחוור, ועל כן תירץ דשלא בשעת בעילה אף המקשן ידע דאותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת, שהוא סתום מלכנוס, ואם נכנסה מתה היא ואין דמה יוצא ממנה, אבל כאן יש לחוש שמא בשעת בעילה דחקה ונכנסה, והשמש הרגה ושפך דמה ונדבק בו, או דשמא על השמש היתה מאכולת ועמו נכנסה.

(טו) תוס' ד"ה וטחתו בירכה, פירוש במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם. במהר"ם מבואר, דלתוס', במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם, טמאה אף בלא טחתו בירכה. אמנם החוות דעת (סימן קצ סק"כ) ביאר איפכא, דבמקום שדם המקור יכול ליפול שם, אפשר להקל, כיון דיש לה חזקת טהרה, ונתלה שנפל לשם לאחר הבדיקה ותהא טמאה רק משום כתם ולא טומאה ודאית מן התורה.

(טז) תוס' ד"ה ולמחר, בתוה"ד, וא"ת ותבדוק העד וכו'. כתב החוות דעת (סימן קצ סק"ט), דמוכח בדבריהם דאם נמצא גם על הירך ולא על העד, והעד לפנינו טהורה, דאי מעד אתי, אף על העד איבעי ליה לאישתכוחי, דמן העד לא יכול להתקנה דם. ודלא כדמשמע מהגליון תוס' הכא דתירץ, דכיון שנמצא על ירכה במקום שנגע, מוכח מילתא שמחמת העד הוא, ורצה לומר אף דהעד נקי.

(יז) בא"ד, וכגון שיש גריס ועוד וכו'. כתב המהר"ם, דלא קאי אשנויא בתרא לחוד, אלא גם לשינויא קמא צריך לומר כן דאותו הכתם הנמצא על ירכה היה כגריס ועוד.

(יח) בא"ד, ור"ח גרס וכו', וטחתו בירכה היינו בגלוי וכו'. אמנם בחידושי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א ותוס' הרא"ש מבואר, דאף לפירוש ר"ח, טחתו בירכה היינו כפשוטו, וקא משמע לן, דאף דיש לתלות בדם מאכולת לא תלינן וטמאה נדה, וכתבו, דלפי זה אפילו פחות מכגריס דטמאה, דאי לאו הכי מאי קמשמע לן, הא לא שייך לתלות בדם מאכולת, ולדם בעלמא ודאי דליכא למיחש, דהיאך יהא דם מרובה על העד ולא יהא על הירך כלום.

(ב) רש"י ד"ה דמכף, בתוה"ד, אבל דרך גמלין לרכוב בלא אוכף אלא במרדעת ומתחמם. אמנם הרמב"ם (פ"ז מתרומות ה"ו) כתב, דרוכבי גמלים אסורין לאכול בתרומה מפני שחימום הרכיבה על עור הגמל מוציא טיפה של זרע. וכתב הרדב"ז (שם), דהרמב"ם אינו מחלק בין אוכף למרדעת. וכתב הדרך אמונה (שם בבאיור ההלכה ד"ה רוכבי גמלים), דלפי זה צריך לומר, דהא דקתני דרוכבי גמלים כולם רשעים, לפי שאין דרך רוכבי גמלים להניח אוכף ומרדעת על הגמל.

(ג) גמ', איני והאמר רב יוסף פרקין לא יקרא קריאת שמע. הקשה הערוך לנר, דלכאורה הא דלייט רבי יהושע בן לוי אמאן דגני אפרקיד, היינו דוקא בישן ולא בשוכב שאינו ישן, דהא בשוכב לא שייך טעמא דכתב רש"י בד"ה אפרקיד, ואם כן מאי קמקשי, הא הכא מיירי בשוכב ולא בישן. והוסיף, דאף לטעם הגליון שבתוס' ד"ה לייט, דכששוכב אפרקיד מתחמם השדרה ומחמת זה מתקשה האבר ויבא לידי קרי, כל זה בישן אבל בשוכב לא חיישינן שעל ידי חימום יבוא לידי קרי. והשונה הלכות (סימן רלט דין ג) כתב, דמוכח מהכא, דאפילו שכיבה בלא שינה אסור. וכתב דכן העידו גם בשם החזון איש. וכן איתא בקיצור פסקי הרא"ש (ברכות פ"ב אות ד).

(ד) תוס' ד"ה לייט, בתוה"ד, ומה שפירש עוד שפעמים מתקשה ומתגלה לא נראה שבבית סגור או אפל מאי איכא למימר. והמעדני יו"ט (ברכות פ"ב אות ר) כתב בישוב שיטת רש"י, דלא פלוג רבנן, ואסרו בכל גווני. וכן כתב הערוך לנר, וכתב דלכל הפירושים צריך לומר כן, דאי לאו הכי אף לפירוש רשב"ם, כשישן ערום בלא בגדיו, יהיה מותר, ולפירוש קמא דרש"י, יהיה מותר בשידיו אסורות.

(ה) תוס' ד"ה ק"ש, בתוה"ד, אבל על צדו לגמרי שרי. בתלמודי רבינו יונה ברכות (טו. מדפי הרי"ף) כתב, דיותר נכון לומר, דדוקא כשפשט את בגדיו וטורח לו לחזור וללבשן.

(ו) מתני', דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים וכו'. שיטת רש"י לעיל (יב). ד"ה לבו, דמתניתין איירא לטהרות, אבל לבעלה אין צריכה בדיקה. אמם הרמב"ם (פ"ד מאיסורי ביאה ה"ט ובפ"ה מאישות ה"כ) פסק, דאשה שיש לה וסת, בעיא בדיקה אף לבעלה לאחר תשמיש, אחד לו ואחד לה, והצנעות בודקות אף קודם תשמיש. וכתבו בחידושי הרמב"ן לעיל (יב). ובחידושי הר"ן לעיל (יב):, דהרמב"ם מפרש מתניתין דידן, דאיירא באשה שיש לה וסת, ובעיא בדיקה אף לבעלה, אבל באשה שאין לה וסת פסק דמשמשת אף בעד קודם בדיקה מדינא.

(ז) רש"י ד"ה אחד לו ואחד לה, לקנח לאחר תשמיש. כתב הערוך לנר, דבאמת האשה צריכה בדיקה גמורה בחורין וסדקין, והא דנקט רש"י קינוח היינו אנג הבעל, דהוי קינוח גרידא, ועיין עוד שם.

(ח) מתני', נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק וכו'. כתב הרש"ש, דלכאורה הא דקתני דתרווייהו טמאין מספק, אף שהיא ודאי טמאה. כיון דמשעת ביאה עד הבדיקה הוי ספק, ואי נגעה קודם בדיקה בטהרות טמאין מספק. וכן כתב בחידושי הבית מאיר. אמנם כתב הרש"ש, דאפשר לומר דאף משעת בדיקה ואילך, דינה כטומאת ספק דאין שורפין אלא תולין, ומיירי דלא הרגישה בשעת בדיקה, דהא בלאו הכי צריך לומר דמיירי בלא הרגישה, דאי הרגישה אף בועלה אינו טמא כלל. [ועיין מה שכתבנו לעיל ג. אות ז] ודם שלא בא בהרגשה אין שורפין עליה תרומה כמו שאין שורפין על הכתם. והמשנה אחרונה (פ"ב מ"ב) כתב, דהא דקתני דטמאין מספק, היינו אגב דתני ברישא לישנא דטמאין, אף דבאמת היא טמאה בודאי.

(ט) מתני', ואינה מטמאה את בועלה. כתב הזכר יצחק (סימן נה), דהא דלא תקנו טומאת בועל נדה במעת לעת, משום דטומאת בועל נדה משום איסור ביאת נדה הוא, ובמעת לעת ליכא איסור, דהא רק לטהרות חיישינן ולא לבעלה, הלכך ליכא טומאה. והאור שמוח (פ"ב ממשכב ומושב ה"י) כתב,

חיישינן למאכולת אינה טמאה נדה בודאי ואיך התם טמאה בודאי. וכתב הערוך לנר, דאפשר לומר, דאין הכי נמי דמה שכתבו התוס' לעיל דאיירי שיש בו גריס ועוד, היינו אליבא דהלכתא דפסקינן כרבי, אבל לרבי חייא באמת מטמא ודאי אפילו בפחות מכגריס ועוד. והמהרש"א כתב ליישב, דשאני הכא דהכי הוי קשיא ליה לר' חייא, דממה נפשך, אם תולין שהיה על העד דבר מקודם, אפילו ביותר מכגריס לא נטמא ודאי, ואם לא תולין כן גם פחות מכגריס לא נתלה במאכולת, [ועל כך השיב רבי, דבמאכולת תולין דשכיח טפי אבל לא בדבר אחר], אבל לעיל בעד הברוק ידע שפיר ר' חייא הך סברא דכיון דאיכא כגריס ועוד נפק לה מדם מאכולת ובודאי מגופה אתי, דליכא למיתלי במקמי הכי. וכדבריו מבואר בחידושי הרשב"א והר"ן.

כה) גמ', ורבי סבר בעיניו כגריס ועוד לאפוקי מדם מאכולת וכיון דנפק וכו'. כתב בשו"ת אבני נזר (יור"ד סימן נט אות טו), דמבואר הכא דהא דמקילינן בכתמים בפחות מכגריס ועוד, לא הוי רק משום דספק דרבנן לקולא, דהא הכא בכגריס ועוד טמאה מן התורה, ואפילו הכי מטהרין בפחות מאותו שיעור. ובהכרח דהיינו טעמא הכא, דמחוקינן לה בחזקת טהרה.

כו) תוס' ד"ה מאי לאו בזקנותו, בתוה"ד, ש"מ דבזקנותו היה דהא תלמיד חבר וכו'. מבואר בדבריהם דאף תלמיד שלמד רוב חכמתו מרבו, יכול להתחכם אחר כך מעצמו ולהיות "תלמיד חבר" בלבד, דהא איתא במסכת נדרים (מא:): דרבי היה רבו מובהק של רבי חייא. וכן פסק בשו"ת מהרי"ק (סימן קע).

כז) גמ', אמר לו כדברי אבא אימא לך או כדברי רבי וכו'. הקשה הערוך לנר, דמעיניקרא שאלו כמי יאמר לו, ואחר כך אמר לו איך מניחין דברי הרב. וביאר, דאף דסבירא ליה כרבי יוסי, לא רצה לומר כן בפירושו, כיון שהיה כפוף לפני רבי וגם רבי שלחו, ולכן שאלו כדברי מי אומר לך, ורצה שיבקש ממנו דעת רבי יוסי, או על כל פנים דעת שניהם.

כח) תוס' ד"ה ורבי יוסי, בתוה"ד, דהתם נראה דלגמרי מטהר. ביאר הערוך לנר, דהתוס' דייקי לה, דכיון דאמר רבי יוסי בין עומדת בין יושבת טהורה, והרי ביושבת ודאי טהורה לגמרי, אם כן הוא הדין בעומדת. אמנם בחידושי הרשב"א מבואר, דהראיה, דמדאמרינן התם דסיפא קמשמע לן דאף לכתחילה שרי, והיינו התוס' דהיינו אף ברישא.

כט) גמ', ורמינהי איזהו אחר זמן וכו' כדי שתושיט וכו' תבדוק בו. כתב בחידושי הר"ן, דמדלא משני, דהכא בבדיקת חורין וסדקין, ומתניתין בקינוח בצירוף שתרד מן המטה, ואידי ואידי חד שיעורא הוא, מוכח דתדיח דמתניתין היינו גם כן בדיקת חורין וסדקין, וכן מבואר בחידושי הרמב"ן. אמנם הרשב"א בתורת הבית (ב"ז ש"ד) מפרש איפכא, דגם ברבי אליעזר ברבי צדוק הכונה לקינוח בלבד. וכתב הסדרי טהרה (סימן קפז סק"א), דכתב כן משום דהוקשה לו קושיית הר"ן, ולהכי כתב דאף שיעור שתושיט הוא בקינוח ולא בבדיקה.

ל) תוס' ד"ה מאי אחר אחר אחר, ותימה כיון דתנא וכו', מי לא ידעינן דאם תשהה וכו'. התוס' הרא"ש תירץ, דתני לה, כדי להבחין ולידע זמן של "אחר", ד"אחר אחר" הוי טפי פורתא. ובחידושי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א כתבו, דלפירושם באות הבאה אתי שפיר, דהא באמת התנא לא פירש שיעורא דאחר אלא פירש שיעורא דאחר אחר שמתוך כך נדע שיעורא דאחר.

לא) רש"י ד"ה הכי קאמר, חסורי מחסרא והכי קתני וכו'. אמנם בחידושי הריטב"א כתב, דמדלא אמרינן דחסורי מחסרא הוא, שמעינן דהכי פירשו, דתנא דמתניתין לא פירש מהו שיעורא דאחר זמן קמא שהוא ספק של תורה, אלא פירש אחר זמן בתרא דנחלקו בו רבי עקיבא ורבנן, וממילא שמעינן דכל שאינו כדי שתשב, הווי ספק של תורה, וכן כתבו בחידושי הרמב"ן והרשב"א.

יט) גמ', א"ל רב שימי בר חייה והא חוששת אמרת לן. כתב בחידושי הריטב"א, דרב שתיק כיון ידיע בנפשיה דקא הדר ביה השתא מההיא סברא, וסבר דטמאה ודאי וכדמורין בי מדרשא.

כ) רש"י ד"ה ולמחר מצאה עליו דם, בתוה"ד, להכי לא נקט הכא שחתו בירכה דא"כ הו להו תרי ספיקי לקולא וכו'. כתב בחידושי הגרע"א, דאף דבבדוק וטחתו בירכה טמאה ודאי, ואינו בגדר ספק, מכל מקום בהצטרף יחד הוי ספק ספיקא, וכן הוכיח מכאן בשו"ת משכנות יעקב (יור"ד סימן לו), דספק שיש כנגדו רוב מצטרף לספק ספיקא. והשולחן ערוך (יור"ד סימן קצ סקל"ז) פסק על פי רש"י, דבדקה עצמה בעד שאינו בדוק וטחתו בירכה, ואחר כך נמצא עליו דם, טהורה. והסדרי טהרה (שם סקס"ד) הקשה, דלכאורה כל דברי רש"י, אינו אלא לרבי חייא דפסק בעד שאינו בדוק דטמאה משום כתם, ואם כן השתא בהצטרף נמי עוד ספק, דלמא מירכה, טהורה, אבל לרבי דטמאה נדה, כיון דסבירא ליה דודאי מגופה אתיא לה, משום דלא שכיח שיהיה על העד מעלמא, וגם קיימא לן בבדקה בעד הברוק לה וטחתו בירכה דטמאה נדה, בהצטרף הני תרי מילי דלא שכיח, די לנו להשוות לה ספיקא ולא ספק ספיקא.

כא) רש"י ד"ה רצופה, מעוכה על העד רחוק מן הדם קצת. כתב הבית יוסף (יור"ד סימן קצ ס"ק לג-לה), דלכאורה כוונתו, דאם היתה רצופה על הדם תלינן במאכולת ואינה טמאה. והביא, דהרשב"א בתורת הבית הקצר (ב"ז ש"ג) כתב, דאף בנמצאת על הכתם טמאה. אמנם כתב, דאפשר דאף רש"י מודה דטמאה בכהאי גוונא, אלא דסבירא ליה דבכהאי גוונא, אף ללישנא דבדוק, אינה ודאי טמאה אלא ספק.

דף יד ע"ב

כב) תוס' ד"ה בעד, בתוה"ד, אבל אין נראה לפרש שלא היה בדוק מעולם דבהא לא היה רבי מחזיק טמאה ודאי. מלשון התוס' משמע דבכהאי גוונא אינה טמאה ודאי אלא מספק. אמנם בחידושי הרמב"ן כתב, דטהורה בודאי. ובחידושי הרשב"א כתב דאין מחזור כלל לומר דאינה טמאה ודאי, דאם כן תקשי כולה מכילתין, דקתני במתניתין לקמן (נט:): דשלש נשים שלבשו חלוק אחד וכן שלש נשים שישנו במטה אחת או שישבו על ספסל אחד, טמאות, ואמאי כיון שאנו תולין במקרה שאינו ידוע ואפילו בעד, וכל שכן בחלוק וסדין וספסל. (ועיין בדבריו מה שהקשה כן מעוד משניות). ועל כן כתב, דכל שבדקתו לכך אינו יוצא מחזקתו עד שתדע מהיכין בא אותו דם, וכן להפך אם לקחה בגד מן האשפה ודאי אינה טמאה כלל, ולא נחלקו הכא אלא בבודקת בעד, דסתם עדים מוצנעים הן במקום שאין מתעסקין בהן בכתמים ואין מוליכתן בשוק. וכתב דכן נראה מפירושו רש"י.

כג) בא"ד, שם. כתב הסדרי טהרה (סימן קצ סקנ"ח), דלדברי התוס' והרמב"ן (הובא באות הקודמת) היכא דבדקה בעד בדוק והניחתו במקום מגולה ונמצא עליו דם פחות מכגריס ועוד, תלינן במאכולת, דלא גרע מהיכא דהיה מונח במקום גלוי קודם הבדיקה דתלינן במאכולת, אף שהיה בדוק מעיקרא, אבל לשיטת הרשב"א (שהובאה באות הקודמת) דסב דעד שאינו בדוק היינו כגון שלא בדקה מעולם, יש לומר דדוקא בהא תלינן במאכולת, מה שאין כן בעד הברוק ואחר כך הניחתו בגלוי לא תלינן במאכולת. וכשיטת רבינו חננאל בתוס' לעיל (עמוד א) ד"ה ולמחר וכמו שכתבנו שם באות יח. אמנם בגר"ז (שם סקע"א) כתב, דאף לשיטת תוס' והרמב"ן, אם בשעת הבדיקה היה עד בחזקת בדוק, איתרע חזקתה ואין תולין במאכולת.

כד) גמ', אמר לו ר' חייא אי אתה מודה שצריכה כגריס ועוד וכו', א"כ אף אתה עשיתו כתם. כתבו התוס' לעיל (עמוד א) ד"ה אמר שמואל, דאף ר' חייא מודה לגבי בדקה בעד הברוק לה וטחתו בירכה דטמאה נדה. עוד כתבו התוס' לעיל (שם) ד"ה למחר, דהתם מיירי בגוונא שיש כגריס ועוד, אבל בלאו הכי תלינן במאכולת. והקשה המהרש"א, הא אמר ר' חייא הכא דאי

הדרך היומית

מסכת נדה דף יד – דף טו

יד בסיון – טו בסיון התשע"ב

אשה שיש לה וסת חוששת לעונה בינונית אי היא אחר וסתה, דאי אפשר לומר שלעולם לא תראה. והאשכול (סימן לג) כתב מטעם אחר, דכיון דהורעה חזקה וסתה שלא ראתה, הרי היא כרוב הנשים שרואות בעונה בינונית. אמנם בחידושי הרשב"א כתב, דאף רש"י לא אמר שצריכה לחוש לעונה בינונית אלא שוּסְתָה קודם לעונה בינונית, אבל כשוּסְתָה יותר משלשים יום אינה צריכה לחוש לעונה בינונית. אמנם הרשב"א כתב לחלוק על שיטת רש"י וסבר דאשה שיש לה וסת קבוע לעולם אינה חוששת לעונה בינונית.

ז) גמ', קסבר וסתות דאורייתא. פירש רש"י ד"ה דאורייתא, דמחזיקין לה בטומאת ספק. וכעין זה כתב רש"י לעיל יא. ד"ה אילימא לימים, אמנם תוס' ד"ה אפי' כתבו, דחשבינן לה כודאי ראתה. ולכן כתבו דאפילו כשיעור זמן טבילה אסורה. אבל לשיטת רש"י, כתב הערוך לנר, דאם שהתה כשיעור זמן טבילה מותרת. וכתב החזון איש (יור"ד סימן פ סק"י), דמה שכתבו התוס' דהוי כודאי, אינו מדאורייתא אלא מדרבנן, דהא קתני לקמן (טז). דחוששת לוּסְתָה ולראייתה, וביארו תוס' (שם) ד"ה וחוששת, דהיינו לענין שתהא מקולקלת למניינה, ואי היא כודאי היה לה למנות משעת וסתה.

ח) גמ', אפילו הגיע שעת וסתה נמי מותרת קסבר וסתות דרבנן. כתב בחידושי הרמב"ן, דלפירוש רש"י ד"ה וסתות דרבנן, הא דמותרת, אף דאמרינן לקמן (טז). דאפילו למאן דאמר וסתות דרבנן תבדק, יש לומר דבבא מן הדרך הקילו, דכיון דאיכא תביעה, אין לך בדיקה גדולה מזו, ומהניא לחששא דוסתות כדמהניא לבדיקה דטהרות, כדאמרינן לעיל יב. ונלפי זה מיירי הכא בערה דוקא, דבישנה בעיא בדיקה. עוד כתב לתרץ, דכיון דלא ידעינן תולין שמא בדקה ומצאה טהור. וכתב החשק שלמה, דכפירוש זה משמע מלשון רש"י. וביאר, דאמרינן דודאי מצאה עצמה טהורה, דאם מצאה טמאה בודאי היתה אומרת לו שהיא טמאה. ועיין עוד מה שכתבנו לקמן עמוד ב' אות יג.

ט) תוס' ד"ה אפי' הגיע זמן וסתה מותר, תימה היאך מותרת וכו', אזהרה לבני ישראל שיפרשו וכו'. ביאר המהר"ם, דכוונתם, דכיון דחזינן דאפילו למאן דאמר וסתות דרבנן צריך לפרוש, אם כן מי שבא מן הדרך ואינו יודע אם ראתה, אסור לבוא עליה עד שתאמר טהורה אני. והפרדס רימונים (פתיחה עמוד יז) כתב, דקושייתם היאך מותר לבוא עליה בשינה, שאינה יכולה לומר לו שנטמאה.

י) בא"ד, שם. בחידושי הריטב"א כתב, דמאן דאמר וסתות דרבנן, פרישה סמוך לוּסְתָה הוי נמי מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא, וגבי הבא מן הדרך הקילו עליו והתירוהו. ועיין עוד לעיל אות ח.

דף טו ע"ב

יא) גמ', לימים ולקפיצות. הקשה הערוך לנר, דלעיל יא. פריך לרב הונא דלימים לחודייהו פשיטא, וחש רב אשי לקושיא זו, והכא רב אשי גופא אמר כן, דהיכא דיש לה וסת לימים ולקפיצות לא חוששת לימים לחודא, ולכאורה יקשה לנפשיה, מאי קמשמע לן.

יב) גמ', אימא לא קפיץ. כתב הרשב"א בתורת הבית (ב"ז ש"ג), דמכל מקום בכהאי גוונא משעבר עונתה, חושש לעונה בינונית, וחמור מוסת הימים לחודיה, שאין צריך לחוש לעונה בינונית אפילו כשהוא מל"ה יום לל"ה יום. והיינו לשיטתו לעיל עמוד א אות ו.

יג) גמ', אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובה עליה. כתב בחידושי הרמב"ן (בעמוד א), דאף דאמרינן לעיל (עמוד א) דאי וסתות דרבנן מותרת לו אפילו הגיע שעת וסתה, ומטעמא דנתבאר לעיל אות ה, הכא מיירי בשוהה בעיר ובה עליה אפילו ישנה ואינה אומרת לו כלום, ולא הוא תובעה. וכתב דכן נראה לפרש לפירוש רש"י. אמנם בחידושי הר"א תמה, דרש"י ד"ה מחשב כתב, דהכי נמי מיירי בשהה בדרך. ולכן כתב, דרש"י

לב) גמ', רב אשי אמר אידי ואידי חד שיעורא וכו'. רש"י ביומא (ו). ד"ה כמאן פירש אליבא דרב חסדא דהתם, דשיעור אשם תלוי, הוא בכדי שתד וכו', וכתב הערוך לנר, דמוכח מדבריו, דלדינא לא פליגי רב חסדא ורב אשי, אלא דרב חסדא מיירי באין עד בידה, אבל בעד בידה מודה דאיכא אשם תלוי בכדי שתד וכו', דהוא אותו שיעור דכדי שתושיט ידה לכה ותיטול. ונלפי זה צריך ביאור, דהא קושיא דמקשינן לקמן אדרב אשי, קשה אף על רב חסדא. אמנם רש"י הכא ד"ה בכדי כתב, דלרב חסדא אפילו בעד בידה הוי אחר אחר. וכן כתב הליקוטי הלכות, דמסתימת הרמב"ם (פ"ה משגגות ה"ו) משמע, דבכדי שתד, פטורין מקרבן אפילו בעד בידה, והיינו משום דרב חסדא פליג לדינא על רב אשי.

דף טו ע"א

א) גמ', שמה כר"ע אתם אומרים וכו'. ביאר בחידושי הרמב"ן, דרצה לומר דלכך אי אתם חוששין לפרש אחר זמן, שהרי כל מעת לעת כך דינו. ואף שהיו צריכין לפרש משום אשם תלוי, יודע היה בהם דבעו חתיכה משתי חתיכות. והקשה בחידושי הר"ן, דמכל מקום היו צריכין לפרש, דנפקא מיניה אפילו לרבי עקיבא בחולין שנעשו על טהרת תרומה, דבאחר זמן טמאין מספק לכל דבר. וכתב ליישב, דאף דלרבי עקיבא איכא נמי נפקא מינה, מכל מקום הא לא הוה קשיא ליה, דאפשר דלא חשו לפרש מאי דלא נפקא מינה למה שהוא שנוי ומפורש במשנתנו.

ב) גמ', בעלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת. כתב הפני אריה, דהא דהוצרך לומר ומקטיר קטורת, ולא אמר רק דנכנס להיכל, דאילו אמר בעלה נכנס להיכל, הוי מצי לטעות דדוקא כשרבים מצויים שם לא החמירו, דהוא ספק טומאה ברשות הרבים, וקמשמע לן דנכנס להקטיר קטורת, דאף דבשעת הקטרה פורשין מבין האולם ולמזבח כדאיתא במסכת תמיד (לג). ובכלים (פ"א מ"א), והוי רשות היחיד, מכל מקום שרי, דלאו ספיקא הוא כלל.

ג) תוס' ד"ה אמר, בתוה"ד, ועוד י"ל דהיא תבדוק חלוקה קודם פרישתו. כתב המהרש"ל, דהא דכתבו קודם פרישתו כוונתם קודם בעילה, והכי קאמרי, קודם שמפרישין אותו מאשתו שלא יבעול עוד, תוכל לבדוק ולבעול אחר כך ולא נצטרך להפרישו. והמהרש"א ביאר כוונתם "קודם פרישתו", דיום אחד ודאי צריך לפרוש כדי להנצל מחשש נוגע במעת לעת, אלא דלפני יום האחרון תבדוק חלוקה קודם תשמיש. והרש"ש תמה, מה תועיל בדיקה זו, דמכל מקום מיד אחר הבדיקה, דיינינן לה כטמאה, והרי הוא בא עליה אחר הבדיקה. ונלכאורה נראה דאינה לובשת חלוקה אחר הבדיקה אלא לאחר התשמיש, ולהכי אם תמצא כתם נדע דבא אחר בעילה. (ש.א.).

ד) רש"י ד"ה הכא הרי שור שחוט לפניך, בסוה"ד, ומיום שלבשתו היא בספק זה. כתב הרש"ש, דכוונת רש"י לתת בכך טעם נמי לשיטת רב דאמר דלרבי מאיר אף בכתם מטמאה את בועלה למפרע.

ה) רש"י ד"ה בתוך ימי עונתה, ל' יום לראייה אבל לאחר ל' יום בעיא בדיקה וכו'. כתב הש"ך (יור"ד סימן קפט סק"ל), דמבואר בדבריו, דיום שלשים הוא בתוך ימי עונתה, ואין דרכה לראות אלא ביום שלשים ואחד. אמנם שיטת הט"ז (שם סק"יז), דהוי ביום השלשים.

ו) גמ', ליש אלא שאין לה וסת. פירש רש"י ד"ה לא שנו, דקאי אתוך ימי עונתה. וכתב בחידושי הרמב"ן דלדעתו, אף אשה שיש לה וסת ולא הגיע שעת וסתה, אסורה אחר ימי עונת שלשים יום. והרמב"ן כתב לחלוק עליו, דכיון שיש לה וסת, דמיה מסולקין ממנה עד שעת וסתה, ולמה נחוש לעונה שקודם הוסת, ולכן כתב לפרש, דריש לקיש מיירי באשה שאין לה וסת, ורב הונא דאמר לא שנו אלא שלא הגיע שעת וסתה איירי באשה שיש לה וסת, ולא דפליג אדריש לקיש, אלא דאיהו אשמועינן דאשה שיש לה וסת אינה בחזקת טהרה אלא בשלא הגיע שעת וסתה, ולאפוקי מסברא דרבה בר בר חנה, ולא קאי אדריש לקיש אלא אמתניתין. אמנם כתב, דמכל מקום אף

יח) [גמ' שם, עיין באות הקודמת דברי המהר"ם חלאוה והתוספות רי"ד, ולכאורה נראה לומר דלפי דבריהם דעושה כן כדי שלא יבואו לידי תקלה, אתי שפיר מה שלא עוברים בכך על "ויראת", דאיתה בקידושין (לג.), יכול יעצים ענינו וכו', תלמוד לומר ויראת, וביאר הנחלת צבי (יור"ד רמ, ז), דאף דאינו עובר על מצות קימה, אכתי עובר על "ויראת" כיון שמבטל המצוה. וכן מוכח בביאור הלכה (סימן קכח סעיף ד ד"ה אינם). וכעין זה מצינו בתוס' ברכות (לז:): ד"ה אמר רבא, דהיה רגיל רבינו דוד ללבן פירורים במים כדי לאכלן בלא ברכת המזון, שלא יאחר למסור השיעור לבחורים. (ש.א.ג.)]

יט) רש"י ד"ה כרי שתהא, בסוה"ד, דלגבי איסורא דרבנן מהניא חזקת חבר. התוס' הרא"ש הבין, דכוונת רש"י דבדרבנן ספק מוציא מידי ודאי, והא דכתב רש"י דמהניא חזקת חבר היינו כדי שיהא ספק הרגיל, דספק גמור ודאי אינו מוציא מידי ודאי. והקשה מפסחים (ט). דחזוין דאף בדרבנן אין ספק מוציא מידי ודאי, וכמו שהוכיחו התוס' ד"ה בהמתו. אמנם בחידושי הרמב"ן עבודה זרה (מא:): כתב, דלאו קושיא היא, דהכי קאמר, דתירוץ בתרא סובר דלדאורייתא לא מהניא חזקת חבר, ואלא להכי שרינן דכיון דהוי דרבנן מהני חזקת חבר לדרבנן, אבל בסתם ספק רגיל, אף בדרבנן אין ספק מוציא מידי ודאי. וכן כתב בחידושי הר"ן פסחים (ט).

כ) תוס' ד"ה כרי שתהא, בתוה"ד, וי"ל דדרשינן בבמה מדליקין וכו'. המשנה למלך (פ"ב מתרומות הי"ד) הביא דעת הר"ש, דבתרומה, הנאת כילוי אינו אלא מדרבנן. ונסתפק, אם לדעת הר"ש הוא הדין בטבל, וקרא אסמכתא בעלמא, או דשאני טבל דאיכא קרא לאסור כדכתבו תוס' הכא.

כא) בא"ד, שם. המנחת חינוך (רפ"ד י"ב) כתב, דלדעת הט"ז (יור"ד סימן א סקי"ז), דחיוב הפרשת תרומות ומעשרות אפילו באינו רוצה לאכול, אם כן יאסר משום מבטל המצוה בידים. והחזון איש (דמאי ד, ב) כתב, דאם הבעלים נהנה, מבטל מצות עשה ואם מכלהו בלא הנאה, לא חשיב שמבטל המצוה, דכיון שמתכלה אודא מצותו.

כב) גמ', של מסיק. כתבו התוס' ד"ה מסיק, דבסמ"ך גרס, והיינו שהיה מוסק זיתים. ובפסחים (ט). הגירסא מציק, ופירש רש"י (שם) ד"ה מציק, איניש אלמא וישראל הוה. ובהגהות כת"י בגליון דפוס שונצינו נוסף על דברי תוס', דלא גרסינן "מציק", דלמה לן להזכיר רשותו.

כג) תוס' ד"ה בשפחתו של מסיק, משמע דשפחה מטמאה בלידה. כתב הרש"ש, דלפי מה שכתבו לקמן בד"ה ובא, דיש לפרש דשל גבירתה היא, לא מוכח מידי.

סבירא ליה דרבי יוחנן פליג ארבה בר בר חנה וסבר דאף דוסתות דרבנן, בעי חישוב ימים לטבילה.

יד) גמ', שם. כתב בחידושי הריטב"א, דבירושלמי (פ"ב ה"ד) דקדקו מהכא, שאסור לאשה לשהות ימי טומאתה. והבית יוסף (יורה דעה קצו סק"ב) כתב, דכן הנהיג רבינו שמשון את בתו לטבול בזמן טבילתה, אפילו בימי החורף אף כשאין בעלה בעיר. וכתב הטור (יור"ד שם סעיף ב), דמבואר מהירושלמי, דאף בזמן הזה דליכא טהרות אין לשהות בטומאה, דטבילה בזמנה מצוה. והב"ח (שם סק"ג) דחה ראיתו, דיש לומר דמשום הכי אסור לה לעמוד בטומאתה, שמא יבוא עליה בעלה.

טו) תוס' ד"ה אפילו ילדה, בתוה"ד, ור"ח מפרש וכו', פי' שהולידה ומפחדת לטבול וכו'. הקשה הצ"ח, דלפירוש זה מאי סלקא דעתא, הא אמרינן לעיל (יא:): דהניחה בחזקת טומאה לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני. ותירץ, דהתם איכא תרי ספיקי לחומרא, אימר לא טבלה ואפילו טבלה אימר חזרה וראתה, אבל הכא מיירי בילדה שהולידה וכשטבלה טהורה היא, דבימי מניקותה אפילו חזרה וראתה טהורה, וליכא אלא חדא ספיקא.

טז) תוס' ד"ה חבר שמת, בפ"ק דחולין וכו', ולא מייתי מהך דחבר וכו'. הקשה הרש"ש, דאדרבה התם הוי סייעתא להכא, דהא הכא דהוי ספק להתירא, ואפילו הכי מוציא מידי ודאי חזקת איסור, וכן התם נאמר גם כן, דספק נשחטה כראוי בלא פגימת הסכין יוציא מידי חזקת איסור ודאי, ואפילו אי הוי אמרינן דעצם ספק פוגם הוה אפשר לומר כן, כל שכן השתא דאמרינן התם דעצם ודאי פוגם.

יז) גמ', דא"ר, אושעיא מערים אדם על תבואתו וכו'. הקשה המהר"ם חלאוה פסחים (ט). כיון דהוי חבר, איך יערים על תבואתו להפקיעה ממעשרות, הא אמרינן בברכות (לה:): דדורות האחרונים אינם כדורות הראשונים, דמכניסים פירותיהן דרך גגות וקרפיפות כדי לפוטין ממעשר. ותירץ, דהתם שאני דאיירי בפירות דגונים ומפקיעין לגמרי, אבל הכא במוץ דאכתי לא אדגן ומצי לאיתויינהו לידי חיוב אי ימרחם, אין כאן הפקעה, אלא דהשתא חייש לבני ביתו דלמא אתו בה לידי תקלה. והתוספות רי"ד (שם) כתב, דבדורות האחרונים גם החברים היו מפקיעים מידי מעשר, כיון דכונתם שלא יבואו בהם לידי תקלה. והרמב"ן עבודה זרה (מא:): ובחידושי הר"ן פסחים (ט). הביא שיטת רבינו אפרים, דהערמה זו מהני אף לאדם, והאי דקאמר שתהא בהמתו, לאו למימרא דאדם לא מצי אכיל, אלא אמערים קאי, דמותר להערים בכך כדי להאכיל לבהמה, אבל לאכילת אדם אסור לעשות כן.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרג היוזמי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©